

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ
V PRAHE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH
VZŤAHOV

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

**Vplyv diplomacie na poli medzinárodných vzťahov -
prípadová štúdia Rusko a Ukrajina**
(bakalárska práca)

Autor: Alexandra Madarászová

Vedúca práce: prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.

Akademický rok: 2014/2015

Prehlásenie:

Čestne prehlasujem, že som svoju bakalársku prácu vypracovala samostatne s použitím zdrojov uvedených a citovaných v zozname literatúry. Postup pri zpracovaní práce je v súlade so zákonom č. 121/2000 Sb., o právu autorskom, o právach súvisiacich s právom autorským a o zmene niektorých zákonov (autorský zákon) v platnom znení.

V Prahe, dňa

PodĎakovanie

Chcela by som vysloviť srdečnú vďaku svojej vedúcej bakalárskej práce prof. PhDr. Zuzaně Lehmannové, CSc. za trpezlivosť, odborné rady, ochotu pomôcť a poskytovanie odborných materiálov k spracovaniu práce.

OBSAH

Úvod	6
1. Teoretické východiská a základné metódy výskumu	9
1.1 Diplomacia ako pojem	9
1.2 Diplomacia ako nástroj riešenia medzinárodných konfliktov	12
1.2.1 Preventívna diplomacia	14
1.3 Možnosti a medze pri prevencii ozbrojených konfliktov	16
2. Kultúrno-historická analýza Ruska a Ukrajiny	22
2.1 Vzájomný historický vzťah Ruska a Ukrajiny	25
2.1.1 História Krymu	29
2.2 Postavenie Ruskej federácie a Ukrajiny v súčasnom svete	32
3. Prípadová štúdia Rusko a Ukrajina	37
3.1 Aktuálna problematika rusko-ukrajinskej krízy	38
3.2 Diplomacia a jej význam v rusko-ukrajinskej kríze	43
3.3 Zhodnotenie možností diplomacie zabrániť aktuálnemu napätiu	53
3.4 Medzinárodný kontext a postoj USA a EU	55
Záver	58
Prílohy	63
Použitá literatúra	80

ZOZNAM SKRATIEK

MV	Medzinárodné vzťahy
MO	Medzinárodné organizácie
ai.	a iné
resp.	respektíve
EÚ	Európska únia
MS	Medzinárodné spoločenstvo
n.l.	nášho letopočtu
ULR	Ukrajinská ľudová republika
ZULR	Západoukrajinská ľudová republika
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík
ČSR	Československá republika
KGB	Výbor pre štátnu bezpečnosť
SNS	Spoločnosť nezávislých štátov
NR	Najvyššia rada Ukrajiny
NPT	Non proliferation treaty

ÚVOD

“Diplomacia je umenie dostať to, čo chcete, bez toho, aby ste niekoho urazili.”

Christopher Nutall

Koniec Studenej vojny predstavoval pre svet vlnu globálneho optimizmu. Dve najvplyvnejšie mocnosti dokázali prekonať nepriaznivú situáciu a ohrozenie spôsobené možným použitím nukleárných zbraní bolo nadobro odvrátené. Vďaka neustálej komunikácii a diplomatickým snahám hlavných predstaviteľov USA a ZSSR sa zlepšil ich vzájomný bilaterálny vzťah a svet bol pripravený spoločne čeliť novým hrozbám vyplývajúcim z procesu globalizácie.

V 21. storočí sa opäť stretávame s podobným vojenským konfliktom, ktorý v súčasnosti predstavuje najväčšie ohrozenie mieru a celosvetovej bezpečnosti – s rusko-ukrajinskou krízou. Dôvodom výberu práve tohto konfliktu ako témy mojej bakalárskej práce je snaha zhodnotiť vplyv diplomacie na priebeh a záver krízy spoločne s výskumom, do akej miery bola schopná vhodná a správne načasovaná diplomacia aktuálnemu napätiu predísť. Aj napriek pomerne zložitej téme, nakoľko je konflikt aktuálny a v priebehu spracovania informácii sa objavovali neustále nové skutočnosti, som chcela podrobne preskúmať snahy aktuálnych svetových predstaviteľov a ich diplomatické zručnosti. K výberu mi dopomohol aj záujem o dva rozdielne kultúrne bloky, Východ a Západ, ktorý považujem za nesmierne zaujímavý a jeho pochopenie predstavuje kľúčovú funkciu pre správne fungovanie súčasného medzinárodného systému.

Primárny cieľ práce spočíva v zhodnotení vplyvu diplomacie v rusko-ukrajinskej kríze. Prvý dielčí cieľ skúma nutnosť diplomacie pri riešení aktuálnych globálnych problémov na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni a silu diplomacie pri ich prevencii. Nakoľko je v tejto problematike dôležité pochopenie kultúrno-historickej analýzy Ruska a Ukrajiny, druhý dielčí cieľ je zameraný na objasnenie prvkov východnej kultúry, ktorá mohla vplývať na rozdielne správanie v porovnaní so Západom

a historický kontext rusko-ukrajinského vzťahu. Najdôležitejší dielčí cieľ práce zahŕňa zhodnotenie úlohy diplomacie v tomto konflikte, jej možnosti a medze a prípadné zlyhania na strane Európskej únie a USA.

Osobitý cieľ práce spočíva v názornej ukážke nejednotnosti sveta v otázke hľadania vinníka súčasného napätia, ktoré som chcela demonštrovať na ukážke výpovedí študentov VŠE pochádzajúcich z Ruska a Ukrajiny a ich vyjadreniach k východnej kríze.

Práca je rozdelená na tri hlavné kapitoly, z ktorých prvé dve predstavujú teoreticko-metodologické východisko pre tretiu kapitolu zaoberajúcu sa prípadovou štúdiou rusko-ukrajinskej krízy. Prvá kapitola je rozdelená na štyri podkapitoly a podrobne rozoberá diplomaciu ako pojem, jej výnimočné postavenie pri prevencii ozbrojených konfliktov a jej možnosti a medze, ktoré môžu možné riziká odvrátiť, prípadne oddialiť. Táto kapitola je kľúčová pri výbere témy, nakoľko ukazuje nevyhnutnosť použitia mierových prostriedkov pri riešení globálnych konfliktov.

Druhá kapitola sa venuje kultúrno-historickej analýze Ruska a Ukrajiny a je rozdelená na tri podkapitoly. Prvá popisuje vzájomný historický vzťah oboch krajín so zameraním na ich územné prepojenie. Druhá konkretizuje históriu Krymu a vyzdvihuje obdobie, kedy bol legitímnou súčasťou Ruska. Posledná časť popisuje postavenie Ruska a Ukrajiny v súčasnom systéme medzinárodných vzťahov s cieľom zdôrazniť ich posun od obdobia Sovietskeho zväzu. Druhá kapitola má za úlohu objasniť snahy Ruska na pripojenie polostrova Krym a okolnosti, ktoré k tomuto počinu mohli viesť.

Posledná kapitola sa venuje prípadovej štúdii rusko-ukrajinskej krízy a je členená na štyri podkapitoly. Pre lepšie pochopenie a orientáciu v konkrétnych udalostiach uvádzam v prvej podkapitole chronologickú postupnosť krízy, druhá zhodnocuje vplyv diplomacie v tomto konflikte a jej možnosti, ktoré mohli vo všeobecnosti zabrániť východnému napätiu a posledná podkapitola popisuje postoj členských štátov EÚ a nejednotný postoj USA ku kríze. Pre zdôraznenie dvojakeho pohľadu na problém využívam metódu sociologického výskumu, ktorá spočíva v štandardizovanom rozhovore so zámerným výberom respondentov (študenti VŠE pochádzajúci z Ruska a Ukrajiny). Podrobne sa prieskumu venujem v Prílohe 8. Kapitola má za úlohu naplniť hlavný cieľ práce, t.j. zhodnotiť vplyv diplomacie na aktuálnu krízu.

Použitá literatúra spočíva v knižných zdrojoch, primárnych prameňoch, odborných databázach a ostatných internetových zdrojoch. V teoretickej časti som čerpala primárne z kníh od českých, slovenských a ruských autorov, niekoľko publikácií bolo od amerických autorov, primárne pramene predstavujú konkrétne zmluvy a vyjadrenia hlavných predstaviteľov krízy poskytnuté prostredníctvom OECD, empirickú časť som z väčšej časti čerpala z odborných databáz, najmä ProQuest Central a EBSCO host a ostatné internetové zdroje spočívali v amerických a britských denníkoch, prípadne internetových stránkach.

1. Teoretické východiská a základné metódy výskumu

Hlavným cieľom tejto kapitoly je vysvetliť a pochopiť teóriu, ktorú neskôr budem aplikovať v empirickej časti na prípadovú štúdiu Rusko a Ukrajina. Z hľadiska práce je kľúčový pojem diplomacia, najmä jej význam v medzinárodných vzťahoch ako nástroj prevencie medzinárodných konfliktov. Pre dôkladné pochopenie problematiky sa pokúsím vysvetliť diplomaciu z viacerých uhľov pohľadov.

1.1 Diplomacia ako pojem

Diplomacia ako pojem sa po prvýkrát objavuje v antickom Grécku, kedy si panovníci vymieňali posolstvá formou dvoch zložených voskových doštičiek nazývaných diploma. Pojem neskôr prevzali aj Rimania, ktorí chápali jeho význam ako oficiálny dokument vystavený hlavou štátu. Dokument pritom nepredstavoval len posolstvo, ale aj záruku určitých práv a privilégií, ktoré mali poslovia pridelené. V období stredoveku nastal posun vo význame ako dôležitých dohôd medzi jednotlivými panovníkmi. V 18. storočí sa po vzore antiky začali používať pojmy diplomacia a diplomat v kontexte, aký poznáme dnes. Samotné označenia sa však objavuje v Anglicku už v roku 1645 a o niekoľko desiatok rokov neskôr vychádza prvá zbierka oficiálnych dokumentov a zmlúv s názvom Codex Juris Diplomaticus, ktoré vydal Leibnitz. (Bystrický, 2006)

Samotná definícia a význam slova diplomacie nie je zďaleka jednoduchá. Na začiatok je potrebné spomenúť jej priamy vzťah s riadením medzinárodných vzťahov a jej funkciu nástroja zahraničnej politiky, na čom sa zhoduje väčšina autorov (Veselý, 2009, s10). Pri širšom skúmaní však nastáva problém nejednotnosti definície a množstvo pohľadov, z ktorých sa dá diplomacia chápať:

- V prvom rade sa jedná o oficiálnu činnosť hlav štátov, vlád, rezortných orgánov pre zahraničné styky (sem spadajú ministerstvo zahraničných vecí, diplomatické a konzulárne zastupiteľstvá), prípadne iné poverené orgány (dočasné osobité misie,

zastúpenia pri medzinárodných organizáciach). Jedná sa o významnú časť zahraničnej politiky štátu, vďaka ktorej poverení zástupcovia riešia medzinárodné spory na mierovej úrovni.

- Ďalšia možná interpretácia spočíva v samotnej osobe diplomata a zastupiteľských orgánoch poverených jednať za určitý štát v zahraničí. Narozdiel od zahraničnej politiky, ktorá je komplexným zhrnutím nástrojov a cieľov štátu, má diplomacia pomerne úzky vzťah k medzinárodnému diplomatickému právu. (Straka, 1998, 4-5)
- Diplomacia úzko súvisí s komunikáciou. Pomocou nej spolu jednotlivé strany nepretržite udržiavajú styky, chránia svoje záujmy a snažia sa redukovať konflikt. (Veselý, 2009, s.11)
- Diplomacia predstavuje dôvtip a takt pri presadzovaní cieľov štátu v systéme medzinárodných vzťahov (Satow, 1922)
- Tým pádom vieme diplomáciu definovať ako vedu, resp. umenie, medzi ktorými je úzky vzťah a navzájom sa nevyklučujú. Diplomacia sa v súčasnosti študuje ako vedný odbor, úspešný diplomat ale musí navrch všetkého disponovať určitými kvalitami a vlastnosťami, ktoré ho ani veda nenaučí. (Veselý, 2009,15-16)
- V neposlednom rade hovoríme o diplomacii ako protiklade sily. Ozbrojený konflikt, resp. vojna sú v tomto prípade chápané ako následok zlyhania diplomacie, kedy sa strany neboli schopné dohodnúť a uzavrieť kompromis mierovou cestou (Veselý, 2009, s.14).

V súvislosti s našou prácou je zaujímavá definícia diplomacie sovietskym slovníkom z roku 1984: *“Nástroj uskutočňovania zahraničnej politiky štátu. Diplomacia ZSSR sa riadi leninskými princípmi zahraničnej politiky a jej úlohami, vytýčenými KSSS a sovietskou vládou v závislosti na konkrétnej etape historického vývoja. Viedla a vedie boj za zaistenie priaznivých medzinárodných podmienok pre výstavbu socializmu a komunizmu v Sovietskom zväze.”* (Diplomatičeskij slovar, 1984-1986, s.327-328)

Podľa autora A. Gromykova prispieva socialistická demokracia k nezvratným zákonom spoločenského vývoja, čo ju činí efektívnou a nevyhnutnou v MV a vedie nás k spoločnej veci – k revolučnému pretvoreniu sveta (Gromykov, 1973, s.7-13). Tento

pohľad je založený na základnom princípe jednoty a zomknutosti socialistických zemí, z čoho budem vychádzať v empirickej časti.

Rovnako ako pri definovaní pojmu diplomacia nastáva problém nejednotnosti aj pri snahe jednoznačne vymedziť jednotlivé druhy diplomacie. Okrem tých všeobecne prijatých môžeme v literatúre naraziť aj na nové druhy, ktoré sa vytvorili s rozvojom medzinárodných vzťahov v procese globalizácie. Vo všeobecnosti delíme druhy diplomacie podľa:

- a) počtu zúčastnených strán – v tomto prípade rozlišujeme *bilaterálnu diplomaciu*, ktorá sa odohráva na úrovni dvoch strán a ďalej sa člení na konvenčnú (priame osobné rokovania diplomatických zástupcov na formálnej úrovni) a nekonvenčnú diplomaciu (bez rezidentných diplomatov, v napätých situáciách, kedy je nutné konať rýchlo) a *multilaterálnu diplomaciu* odohrávajúcu sa medzi viacerými zúčastnenými stranami (Jungbauer, 2011)
- b) sektoru a predmetu zamerania – jedná sa o pôsobenie v konkrétnych oblastiach, pričom sa prevažne uvádza *politická, vojenská, bezpečnostná, preventívna, ekonomická, verejná, kultúrna, športová diplomacia*¹ (Veselý, 2009, s. 19-23)
- c) úrovne jednania zúčastnených strán – najvyššia forma diplomatického jednania je na úrovni *summitov*, ktoré sa môžu konať buď podľa dopredu dohodnutého plánu (summity Európskej rady, stretnutia G8), alebo ako reakcia na aktuálnu problematiku. Ide o stretnutie najvyšších zástupcov a predstaviteľov daných krajín. Druhý typ predstavuje *paradiplomacia*, ktorá prebieha na úrovni subštátnych aktérov MV v jednotlivých regiónoch (Vlček, 2011, s.17)

¹Politická diplomacia je najbežnejšie využívaný druh diplomacie, ktorý deleguje konkrétne právomoci na jednotlivé zložky štátnej moci. Úlohou vojenskej diplomacie je predovšetkým obrana štátu a otázky spojené s pobytom vojska daného štátu na území iného štátu. Viac ju rozvádza bezpečnostná diplomacia, ktorá okrem iného zaisťuje plnenie záväzkov voči OSN, NATO a OBSE. Jej podmnožinou je preventívna diplomacia s cieľom zabrániť konfliktu. Hospodársku politiku štátu rieši ekonomická diplomacia, tvorbu kladného obrazu o štáte má za úlohu verejná diplomacia, ktorej súčasťou je aj kultúrna diplomacia s cieľom propagácie dobrého image na základe kultúrnych aktivít, resp. športu prostredníctvom športovej diplomacie.

- d) používaných metód a prostriedkov – *nátlaková diplomacia* (snaha donútiť druhú stranu prijať naše požiadavky násilnou cestou), *tajná diplomacia* (jednanie a uzavretie dohôd bez kontroly verejnosti), *tichá diplomacia* (diskrétna príprava oficiálneho rokovania), *telefonická diplomacia* (rokovania prostredníctvom telefonického hovoru v stave núdze) a *kyvadlová diplomacia* (úloha tretej strany urovnať konflikt medzi zvyšnými dvoma). (Ibid)

Napriek rôznorodosti názorov ostáva diplomacia stále tým najlepším, čo ľudstvo vymyslelo, aby sa neopakovali chyby z minulosti a konflikty sa nedostali do fáze vojny, ale dokázali sa vyriešiť mierovou cestou.

1.2 Diplomacia ako nástroj riešenia medzinárodných konfliktov

Nasledujúce vybrané príklady slúžia ako dôkaz dôležitého postavenia diplomacie ako nástroja pri vyjednávaní a zamedzovaní ozbrojených konfliktov. Jedná sa o uzavreté zmluvy, ktoré znamenali posun medzinárodného systému a medzinárodného práva smerom dopredu a dopomohli k obrazu diplomacie, akú poznáme dnes. Sú to historické míľniky, na ktorých sa ľudstvo učilo ako medzi sebou jednať a pochopiť sa navzájom v snahe predísť vojne.

Prvým dôležitým medzníkom v diplomatických vzťahoch bol Vestfálsky mier uzavretý 24.10.1648, ktorý ukončoval 30 ročnú vojnu. Vo všeobecnosti išlo o zmeny hraníc štátov v Európe - Švédsko získalo rozsiahle územia na severe Európy, Francúzsko nadobudlo niekoľko biskupstiev na východe územia a Habsburská monarchia získala dominantné postavenie v strednej Európe (České zeme dostali dokonca dedičný titul pre tieto územia, aj keď ostali pod habsburskou nadvládou). Krajiny mali ale obmedzené právomoci, napríklad na celom území Svätej ríše rímskej platilo „cuius regio, eius religio“ (koho zem, toho právomoc). Významnou osobnosťou tej doby bol francúzsky *kardinál Richelieu*, ktorý s vynikajúcimi diplomatickými znalosťami dosiahol víziu prirodzených hraníc. (Veselý, 2007, 91)

Na Viedeňskom kongrese v Rakúsku v 1814-1815 sa po napoleonských vojnách zoskupili zástupcovia takmer všetkých európskych zemí a oficiálne ukončili

Napoleónske vojny. Kongres navracal stabilitu Európy a vracal ju politicky pred rok 1772. Ostré spory boli vystriedané diplomatickými dohovormi a kompromismi, čo mimo iného viedlo k vzniku Svätej aliancie. Toto spojenie bolo založené na základe kresťanskej solidarity a presadzovania spiatocníckej teórie, kedy sa mala Európa vrátiť do stavu pred napoleónskymi vojnami. Dôležitou súčasťou bolo zakotvenie úlohy diplomacie v podobe prijatia Viedenského reglementu, ktorý stanovuje jednotnú klasifikáciu diplomatických zástupcov. (Veselý, 2007, 129-130)

Versailleský mierový systém predstavoval zoskupenie víťazných a porazených štátov po prvej svetovej vojne, ktoré riešili územné usporiadanie a uistenie sa, že nevypukne ďalšia vojna. Išlo o pokus riešiť medzinárodné konflikty len mierovou cestou. Napriek tomu sa k postaveniu Nemecka najtvrdšie postavilo Francúzsko a žiadalo pre neho najprísnejšie tresty.

V medzivojnovom období boli významné diplomatické jednania najmä konferencia v Janove 1922 a Rapallská zmluva. Jednalo sa o opätovné zapojenie Nemecka a ZSSR do politického diania v Európe, ktoré boli po vojne vyradené z medzinárodného systému. Výsledkom nového priateľského vzťahu SSSR a Nemecka bola Rapallská zmluva, ktorá ich zaväzovala vo vzájomnej hospodárskej pomoci. Druhá významná zmluva v tomto období bol Briand-Kellogov pakt, v ktorom sa diskutovalo o svetovom mieri a ktorý poslúžil ako základ pre Norimberské procesy. Označil vojnu ako nelegálny čin a mal významný dopad na neskorší vývoj medzinárodného práva. (Ibid, 266, 269)

Obdobie druhej svetovej vojny ovplyvnila Jaltská konferencia usporiadaná na Kryme v roku 1945, kde sa rokovalo o povojnovom usporiadaní Nemecka a potrestaní vojnových zločincov (predošlé zmluvy zlyhali práve na absencii tejto záležitosti). Nasledovalo podpísanie Deklarácie o slobodnej Európe, ktorá garantovala demokratické voľby v celej Európe. Veľká trojka (USA, SSSR a Veľká Británia) sa dohodla na založení Rady bezpečnosti OSN. (Veselý, 2007, 307-308)

Jedným z najdôležitejších diplomatických medzníkov s vplyvom na politické dianie súčasného sveta globalizácie, bolo vytvorenie integračných zoskupení NATO a OSN. V prvej spomenutej organizácii sa členské štáty okrem iného zaväzujú k vzájomnej pomoci v prípade napadnutia agresorom a OSN zase chráni svetový mier a snaží sa

podobným konfliktom vyvarovať. Hlavným cieľom je podporovať priateľské vzťahy medzi štátmi, udržiavať mier a bezpečnosť a preferovať diplomatické praktiky pred tými vojnovými.

V období Studenej vojny bol svet vo vážnom ohrození kvôli možnosti použitia jadrových zbraní. Situácia bola vyhrotená a každá strana čakala na podnet spustiť nukleárnu vojnu. Svet dovtedy nebol tak blízko katastrofickému koncu. Vďaka silným diplomatickým osobnostiam a dlhým rokovaniam sa podarilo krízu zažehnať a svet vrátiť do mierovej stability. Výsledkom tejto skúsenosti bolo podpísanie zmlúv SALT I a SALT II², ktoré obmedzovali dovolený počet protiraketových systémov, medzikontinentálnych balistických striel a ponoriek, ktoré mali tieto zbrane na palube. Tieto zmluvy prispeli k zlepšeniu obrazu USA vo svete.

1.2.1 Preventívna diplomacia

Základnou funkciou diplomacie v súčasnom svete je udržanie dlhodobého svetového mieru a absencia vojny. Tomuto účelu sa venuje preventívna diplomacia, ktorá bola dôležitou súčasťou oficiálnych dohôd na Viedenskom kongrese v roku 1815. Prijali sa opatrenia, ktoré slúžili ako nástroje mierového urovnania konfliktov, čo je možné chápať ako začiatky kolektívnej preventívnej diplomacie.

Definícia pojmu opäť nie je jednoznačná, po zhrnutí viacerých pohľadov môžeme zhodnotiť preventívnu diplomáciu ako *dominantne diplomatickú a v zásade politickú stratégiu, ktorá prispieva k zmierneniu napätia medzi nepriateľskými stranami, umožňuje a prispieva ku komunikácii medzi nimi a napomáha prekonávať krízu s cieľom zabrániť ďalšej eskalácii konfliktu a násilia, pričom táto stratégia môže byť vykonávaná v spolupráci rôznych aktérov*. (Dubský, 2009, 130). K jej použitiu dochádza vtedy, keď opozičné strany nemajú prostriedky alebo postupy k vyriešeniu konfliktu pokojnou cestou.

² SALT – Strategic Arms Limitation Talks

Preventívna diplomacia predstavuje mnoho výhod pre všetkých zúčastnených. Ako prvé je potrebné uviesť humanitárny rozmer a záchranu ľudských životov spolu s ochranou viery a nádeje v budúcnosť. Druhá výhoda je spojená s ekonomickou úrovňou, nakoľko sa šetria finančné prostriedky spojené s vojnou a povojnovou obnovou. Prevencia je šetrná nielen pre súperiace strany, ale aj pre medzinárodné spoločenstvo. Jej zapojenie do konfliktu by malo preto nastať ešte pred eskaláciou napätia v čase, keď sú náznaky na možné nezhody.

K základným predpokladom úspešného využitia preventívnej diplomacie je spolupráca medzinárodného spoločenstva, ktoré vystupuje ako tretia strana v konflikte a využíva náležité nástroje podľa konkrétnej situácie, ktoré v skratke označujeme ako 5P – *preventive diplomacy* (preventívna diplomacia), *peacemaking* (obnova mieru), *peace enforcement* (vynútenie mieru – donucovanie), *peacekeeping* (udržovanie mieru) a *peacebuilding* (budovanie mieru) (Dubský, 2009, 120). Je to dlhodobý proces, ktorý prispieva k tvorbe takého prostredia, ktoré napomáha eliminovať násilné konflikty, resp. využiť efektívne mierové prostriedky, ak by k eskalácii napätia došlo.

Metódy, ktoré využíva tretia strana v snahe zachovať mier, poskytujú širokú škálu možností pri vstupe do bilaterálneho konfliktu. Predovšetkým je nutné vyzdvihnúť *dobré služby* spočívajúce v poskytnutí vhodných podmienok pre rokovanie. Tretia strana nezachádza priamo do centra sporu, má možnosť navrhnúť riešenie, ale nesmie ho výrazne presadzovať. Vykonáva len to, o čo ho zainteresovaní požiadajú. Druhá metóda, *sprostredkovanie*, rovnako poskytuje nestranné a neutrálne poradenstvo, rozdiel ale spočíva v aktívnom napomáhaní k dosiahnutiu dohody. Sprostredkovateľ sa snaží pochopiť príčinu konfliktu, vypočúva obe strany a snaží sa naslúchať obom stranám. Výhodou je moc v rukách zvyšných dvoch strán, preto je vyššia pravdepodobnosť dodržiavania stanovených dohôd. Pri *vyšetrovaní* sa prednostne využíva budovanie vyšetrovacích tímov, ktorí majú prístup na miesto konfliktu, kde overujú informácie poskytnuté verejnosti. Vo všeobecnosti má vyšetrovanie za úlohu zber informácií a podkladov, objasňovanie skutočností a vypracovávanie správ potrebných na urovanie sporu. *Uzmierovanie* prichádza ako posledná etapa, ktorej úlohou je po vypočutí oboch strán a zhodnotení problému navrhnúť kompromis, podľa možností výhodný pre obe strany. Podobne ako u predošlých metód je uzmierovanie na návrh tretej strany dobrovoľný. (Dubský, 2009, 134-136)

Medi základné princípy preventívnej diplomacie patrí *včasnosť, nestrannosť a neutralita, kolektívna akcia, uznanie medzinárodného práva a rešpektovanie suverenity a územnej integrity, nezasahovanie do vnútorných záležitostí štátov*. Kľúčovú úlohu zohráva práve prvý princíp, pretože pri včasnej reakcii tretej strany sú aktéri sporu ochotnejší spolupracovať a pristúpiť na navrhované riešenia. Tretia strana nie je nútená využiť donucovacie prostriedky, nenastávajú ekonomické a ľudské straty v takých vysokých číslach ako pri neskoršej fáze konfliktu, aktéri nemajú dôvod pomstiť sa navzájom a preto aj kompromis príjmu ľahšie, bez straty tváre. Na druhú stranu je tu možné riziko, že aktéri nebudú chcieť prijať kompromis pred eskaláciou napätia, pretože si uvedomujú stratu ich pôvodných cieľov. V skutočnosti žiadajú štáty o pomoc medzinárodné spoločenstvo až v situácii, keď je už príliš neskoro a samotné MS preferuje zapojenie do konfliktu až v kritickom bode. Napriek možnému riziku je prevencia efektívnejšia a vhodnejšia ako možná vojna. (Ibid)

1.3 Možnosti a medze pri prevencii ozbrojených konfliktov

Ako už bolo spomenuté vyššie, diplomacia je aj napriek určitým nedostatkom to najlepšie, čo mohlo ľudstvo vytvoriť v snahe udržať mier. Dnešný svet je charakterizovaný procesom globalizácie, kedy sa prepájajú trhy jednotlivých krajín, štáty sa otvárajú voči okoliu a mení sa význam a stavba politickej, kultúrnej, ekonomickej a bezpečnostnej oblasti. Prispôsobovanie tomuto novému trendu sa nevyhýba ani zahraničnej politike krajín, ktorých úsilie spočíva v presadzovaní diplomacie pri riešení prípadných bilaterálnych a multilaterálnych konfliktov. Otázkou však je, či dnešná diplomacia vyhovuje procesu globalizácie, ako sa zmenili jej ciele a nástroje a do akej miery siahajú jej možnosti a prípadné medze pri snahe zabrániť ozbrojeným konfliktom. (Vlček, 2011, 14,15)

Dnešná diplomacia musí riešiť nové komplexné problémy objavujúce sa najmä v druhej polovici 19.storočia a po prvej svetovej vojne. Nemenné ostáva vyjednávanie, ktoré sa aj dnes považuje za základnú a najdôležitejšiu formu diplomatickej komunikácie. Vo všeobecnosti rozpoznávame dve základné kategórie vyjednávania:

1. Pozičný štýl vyjednávania: nastáva, keď obe strany zaujmú určité stanovisko, ktoré jednoznačne predostrú druhej strane ako požiadavky, na ktorých trvajú. Sila vyjednávania pritom závisí na tom, ako jedna strana dokáže zaujímať a meniť pozície v prospech stanoveného cieľa. Takéto vyjednanie ale môže byť zdĺhavé, neefektívne, nemusí nastať žiadny pozitívny výsledok a kvôli veľkému počtu zúčastnených strán môžu byť rokovania komplikované. Rovnako hrozí, že v prípade víťazstva na úkor súperov, sa ich vzájomné vzťahy môžu ochladiť a v budúcnosti vyústiť ku konfliktu.

2. Principiálny štýl vyjednávania: je dnes prevažne rešpektovaný a aplikovaný, pozostávajúc zo štyroch východísk:
 - Obe zúčastnené strany by sa mali na problém pozerat' ako na spoločnú záležitosť, ktorú musia vyriešiť spoločnými silami. Stáť proti sebe stráca efektivitu.
 - Strany musia pochopiť, že kľúčové sú záujmy, nie pozície, ktoré zastávajú.
 - Aby bol možný úspešný výsledok, strany sa musia pripraviť na prijatie najlepšej alternatívy z ponuky niekoľkých vypracovaných.
 - Výsledok vyjednávania by mal spočívať na spoločne stanovených objektívnych kritériách prijatých na začiatku rokovania oboma stranami. Je potrebné prekonať špekulácie o väčšej miere výhodnosti pre jednu stranu. (Veselý, 2011, s.285-286)

Zmena úloh a postavenia diplomacie v globalizovanom svete sa odvíja od niekoľkých faktorov. Nárast počtu nezávislých štátov po druhej svetovej vojne sa takmer stonásobil, výrazne sa zvýšil aj počet aktérov medzinárodných vzťahov, vládnych aj nevládnych medzinárodných organizácií. Tam zaradíme predovšetkým:

- Sub-štátnych aktérov ako regióny, ktoré medzi sebou vedú tzv. *paradiplomaciu*
- Nadštátnych aktérov, kam zaradíme Európsku úniu ako celok (EÚ je chápaná jednak ako autonómny aktér, ale aj ako globálny hráč)

- Neštátni aktéri, ktorých delíme na transnacionálne korporácie a nevládne medzinárodné organizácie. Títo pomerne noví aktéri môžu diplomáciu využívať buď jednostranne k inému druhu aktérov, alebo medzi sebou navzájom. Vtedy hovoríme o tzv. *neštátnej diplomacii* (Trávníčková, 2009)

Ďalším faktorom vplývajúcim na dnešnú tvár diplomacie je zmena úlohy štátu v medzinárodných vzťahoch. Na základe nárastu počtu nových aktérov stráca štát výhradné postavenie a už viac nie je nositeľom všetkej moci (Trávníčková, 2009). Interakcia zahrňujúca nových aktérov sa označuje termínom polyateralizmus, kedy sa posúva bilaterálny a multilaterálny vzťah až na úroveň nadštátnych a nevládných aktérov. Tento fakt oslabuje pôvodnú formu diplomacie a dochádza k vzniku nových typov, konkrétne *privátnej*, resp. *občianskej diplomacie*. Logickým krokom je nutnosť prizvania odborných špecialistov na diplomatické rokovania, čo je jedným z hlavných rysov globalizovanej diplomacie.

Aj napriek zmenám je dôležité dodržiavať základné diplomatické princípy, ktoré v najväčšej miere pomôžu stranám pri vyjednávaní. Konkrétne sa jedná o:

1. Zbavenie sa križiackeho ducha (s výnimkou hroziacej vojny).
2. Ciele zahraničnej politiky musia byť podporené adekvátnou silou a musia byť formulované na národnej úrovni.
3. Diplomacia musí ovládať politické názory a postoje oboch strán, musí byť dostatočne informovaná a pripravená.
4. Strany vyjednávania musia byť ochotné pristúpiť ku kompromisu vo všetkých otázkach, s výnimkou tých, ktoré sú pre ne životne dôležité.

K predošlým bodom patria zásady na dosiahnutie spoločného kompromisu. Predovšetkým sa musí prihliadať na:

5. Vzdanie sa boja za zbytočné záležitosti na úkor hlavného cieľa.
6. Nikdy sa nedostať do pozície, v ktorej hrozí strata tváre a ktorá je sprevádzaná ťažkými rizikami.
7. Nikdy nedovoliť slabému jedincovi aby rozhodoval za nás.

8. Armáda má byť výlučne chápaná ako nástroj zahraničnej politiky štátu.
9. Vláda má slúžiť ako vodca verejnej mienky, nemá sa jej však podriadiť.
(Morgenthau, 1993)

Okrem uvedených bodov, ktoré je treba dodržiavať, aby si globalizovaná diplomacia zachovala svoju podstatu a základ, je treba venovať čas aj médiám a ich vplyvu nielen na celkové dianie vo svete, ale aj novodobú diplomaciu. Zmena nastáva v obrovskom množstve informácii šíriacich sa značne vysokou rýchlosťou, nanešťastie na úkor kvality. Diplomacia tento fakt začala využívať vo forme *verejnej a mediálnej diplomacie*, keď štáty, najmä vlády, využívajú média na podporu svojich cieľov. Adaptabilita diplomacie sa prejavila aj vo vzniku nových pojmov – *media-broker-diplomacia*, kde hlavnú úlohu zohrávajú novinári, a *technodiplomacia*, ktorej princípom je reakcia na technologický progres najmä v oblasti bezpečnostnej a vojenskej. (Vlček, 2011, 18-19)

Nemenej významný faktor vo vzťahu k súčasnej diplomacii predstavuje televízia. Z nášho pohľadu dôležité je vnímanie televízie ako média neustále vysielajúceho neverbálnu komunikáciu štátnikov, čo výrazne dopomáha k diplomatickej signalizácii. Verejnosť má možnosť kontrolovať politickú situáciu a ostať v kontakte s aktuálnou situáciou. Odvysielané rokovania a vyjednávania sa ale mnohokrát zvrtili do snahy získať si verejnú mienku a pozornosť konkrétneho štátnika sa presunula z hlavného problému na osobné záujmy. V tomto prípade môže mať televízia negatívny dopad na diplomaciu ako takú. (Nicolson, 1954)

Stav súčasnej diplomacie vykazuje jasný obrat od pozície bilaterálnych vzťahov k nárastu významu multilaterálnej úrovne. Tento prístup je výhodnejší z hľadiska širšej dostupnosti informácii jednotlivých krajín, možnosti spoločnej diskusie na aktuálny problém, vzájomná právna prepojenosť a výhodnosť z hľadiska globálne prijatých dohôd. Témy, ktoré je nutné prediskutovať aj v širšom kontexte sa ľahšie dostanú do povedomia verejnosti, čím sa prispieva k celosvetovému hlásaniu hodnôt ako demokracia, liberalizácia, ľudské práva, svetový mier. Preto je dnes multilaterálna diplomacia jednou popredných možností prevencie ozbrojených konfliktov, ktorá vo významnej miere uľahčuje bilaterálne rokovania. (Veselý, 2009)

Problém môže nastať pri strete dvoch a viacerých civilizačných a kultúrnych okruhov, ktoré majú navzájom rozdielne hodnoty a preferencie, čo môže v konečnom dôsledku sťažiť proces rokovania a vytvoriť časové držanie. Práve v takýchto prípadoch zohráva diplomacia významnú úlohu. (Ibid)

Jednou z najdôležitejších hraníc, ktoré musí diplomacia v plnom rozsahu dodržiavať, je medzinárodné právo, s ktorým je úzko prepojená. Ide o pravidlá a zásady, podľa ktorých sa musí daný štát riadiť, ak chce viesť úspešné rokovania (Straka, 1998). Tie upravujú otázky oficiálnej činnosti subjektov medzinárodného práva v oblasti zahraničných vzťahov. (Bliščenko, 1975). Hlavnou snahou je nastolenie a zachovanie mieru bez použitia násilia na báze mierových rokovaní. Diplomatické právo upravuje status, funkcie a právny režim poverených diplomatických zástupcov a zásady pri verejnom vystupovaní so zámerom presadiť zahraničnú politiku a jej ciele. (Mirkasymov, Rachymova, 2004).

V druhej polovici 20. storočia bola väčšina príslušných noriem kodifikovaná a dnes tvorí relatívne samostatnú vedu v podobe diplomatického a konzulárneho práva³. Pre uzavretie dohôd pri rokovaniach je kľúčové zmluvné právo obsahujúce právne normy, ktorých sa musia diplomati držať. Aj právne normy sú nútené reagovať na zmenu svetovej situácie, kedy sa pozornosť sústreďuje na nových aktérov a globálnu diplomaciu. (Trávníčková, 2009)

Okrem oficiálnych limitov diplomacie sa môžeme stretnúť aj so šírením negatívneho obrazu diplomacie a diplomatov, čo môže niektorým krajinám poslúžiť ako výhovorka k absencii diplomatických rokovaní, prípadne sa na ne môžu odvolávať v snahe využiť iné nástroje zahraničnej politiky, preto ich rovnako zaradujeme medzi limity diplomacie. Pozícia diplomacie v medzinárodných vzťahoch nie je jednoduchá a neexistuje jednotný názor na jej efektivitu. Počas histórie sa stretávame s viacerými názormi, ktoré narúšajú pozitívny obraz diplomacie a niektoré krajiny odrádza od jej využitia. Ambrose Bierce zhodnotil diplomaciu ako vlastenecké umenie klamať v prospech vlastnej krajiny. Maršál Blucher označil diplomatov za zlomyselnú bandu plnú

³ Viedenský dohovor o diplomatických stykoch 18. 4. 1961, Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch 24. 4. 1963.

darebákov. Francúzsky moralista La Bruyére ich pomenoval charakterovými chameleónmi a Izaak Walton prehlásil diplomatov za čestných ľudí, ktorých vyslali do zahraničia aby klamali (Straka, 1998).

Napriek zmene tradičnej diplomacie do podoby akú poznáme dnes sa dokázala diplomacia adaptovať novým výzvam a problémom, vďaka čomu stále zohráva najdôležitejšiu úlohu pri prevencii ozbrojených konfliktov.

2. Kultúrno-historická analýza Ruska a Ukrajiny

Pre plnohodnotnú analýzu rusko-ukrajinského vzťahu je nevyhnutné zaoberať sa ich kultúrnym pozadím a zhrnúť základné znaky, ktoré vplývajú na chovanie a rozhodovanie jednotlivých aktérov. Kultúra totižto vystupuje ako jeden z faktorov prispievajúcich k možnosti výskytu konfliktu a bariér, najmä v súčasnom svete globalizácie (Lehmannova, 1999). Rovnako zohráva úlohu v medzikultúrnej komunikácii ako nástroja porozumenia v medzinárodných vzťahoch a jej využitia pre konkrétne potreby medzinárodného jednanja. (Ibid)

Oba štáty patria do východoeurópskeho sociokultúrneho útvaru, ktorý býva označovaný aj ako pravoslávny, ortodoxnokresťanský alebo slovanskopravoslávny celok (Lehmannová, 2010). Táto nejednoznačnosť pomenovania spočíva v niekoľkých sporných bodoch: kultúrny a historický vývoj Východnej Európy nebol jednotný, nie je možné chápať ho ako obmenu západnej kultúry, rovnako nevieme presne určiť geografické ani duchovné hranice. Otázkou ostáva, do akej miery si táto kultúra zachovala svoje pôvodné znaky a do akej miery podľahla tlaku západného sveta a prijala kultúrne prvky práve z nej. Mnohé z východoeurópskych krajín sú totižto členmi EU, ďalšie sympatizujú s jej názormi a cieľmi, len Rusko si drží svoje tradície a hodnoty zachované. Nie je ale jasné, či je to vecou kultúry, alebo mocenského obrazu Ruska v MV. (Ibid)

Spoločným znakom a zároveň hlavnou charakteristikou krajín východnej Európy je pravoslávne náboženstvo, resp. východné kresťanstvo, ktorého začiatky sa datujú do obdobia Byzantskej ríše, kedy Konštantín Veľký v roku 313 n. l. vyhlásil kresťanstvo za štátne náboženstvo. Postupom času sa začali formovať špecifické rysy pravoslávnej civilizácie v porovnaní so západnou civilizáciou, ktoré súviseli s rozdielnym historickým vývojom. Pre účely práce je dôležitá paradigma⁴ spomínanej kultúry,

⁴ Základný identifikačný vzorec. Pochopenie kultúrneho systému spočíva v pochopení jeho základných hodnôt. Každý kultúrny systém je jedinečný, formoval sa dlhodobým procesom, počas histórie sa vyvíjal a prebiehal určitými modifikáciami. Paradigma danej kultúry je do značnej miery ovplyvnená

z ktorej sa dajú vyvodiť všeobecné hodnotové orientácie krajín východnej Európy. Konkrétne sa jedná o:

- 1.Racionalizmus a mystika: na rozdiel od západnej civilizácie sa pravoslávna civilizácia nesnaží logicky podložiť existenciu Boha. Toho chápe ako niekoho, koho nevieme vnímať pomocou ľudského rozumu, vieme sa k nemu ale priblížiť pomocou viery, lásky a odovzdanosti. Racionalizmus západných krajín odsudzuje, nakoľko vedie k podlomeniu pravej viery alebo dokonca ateizmu.
- 2.Iniciatíva — dôraz na tradíciu: pravoslávna civilizácia kladie veľký dôraz na zachovávanie tradícií. Snaží sa nechávať čo najmenší priestor pre vlastnú náboženskú alebo civilnú iniciatívu, pretože akákoľvek zmena môže narušiť náboženstvo a tým pádom sa od neho môže obyvateľstvo vzdialiť. To sa prejavilo aj v národnom charaktere – oproti Západu je Východ zdržanlivejší, pokojnejší, zachoval si najviac pôvodných rysov, no nie je otvorený modernizácii tak ako Západ.
- 3.Vzťah k osobnosti: z teologického hľadiska je individualita človeka vnímaná ako základ pravoslávneho náboženstva. Hlavným znakom je slobodný veriaci človek, ktorý s Bohom spolupracuje na dosiahnutí cieľa. Boh mu poskytuje možnosti a človek sa sám slobodne rozhodne, ktorú z nich využije. Táto tzv. *neegoistická individualita* je založená na viere, že človek si sám zvolí to najlepšie možné riešenie. Individualita sa v ruskom národe konkrétne prejavuje v štátnej hrdosti a príslušnosti k ľudu, Rus sám seba vníma ako dôležitú súčasť celku a ktorý dopomáha k správne fungovaniu krajiny.
- 4.Vzťah k autorite: Jednou z najdôležitejších osobností pravoslávnej civilizácie je osoba cisára, ktorá nie je len absolútnym držiteľom svetskej moci, ale božím zástupcom na Zemi. Tento druh absolutizmu nazývaný *cézaropapizmus* si podrobil štátnu moc pod cirkevnú a spravil z cisára vládcu všetkých veriacich a ochrancu

geografickou polohou, prírodnými podmienkami pre život spoločenstva, podnebím atď. (Lehmannova, 1999)

kresťanstva. Svetská a cirkevná moc vytvárajú akúsi symfóniu – navzájom sa potrebujú a nemôžu existovať pri absencii jednej strany, pretože majú spoločný cieľ a to spasť duše veriacich. Náboženstvo pritom preniká do všetkých sfér života.

5. Emotívna stránka viery: V porovnaní so Západom a jeho dôrazom na bolesť, sa pravoslávna civilizácia snaží hľadať radosť a vnútornú spokojnosť z vnútornej viery. Odlišné emócie majú rovnako vplyv na hodnotovú orientáciu civilizácie, na jej mentalitu, spôsob, akým jedinec prijíma dobré a zlé správy, jeho prípadnú optimistickú či pesimistickú orientáciu. Podobne je na tom vzťah k vlastnému telu a potrebám – pravoslávni biskup nemusí mať celibát ako je tomu u katolíckych kňazov. Podľa niektorých autorov sa dá práve na základe tejto charakterovej vlastnosti určiť povahu národa: kontrast mierumilovného a pokojného pravoslávneho sveta voči násilnému Západu. (Lehmannova, 2010)

V našom kontexte musíme rozlíšiť ruskú kultúru ako samostatnú časť pravoslávnej civilizácie, pretože vykazuje určité špecifiká, ktoré sú charakteristické priamo pre Rusko. Faktory, ktoré jeho jedinečný rys výrazne ovplyvnili, sú:

- Geografická poloha: pozícia štátu sa po stáročia stretávala s nepriateľskými útokmi z okolitých štátov a relatívnu ekonomickú aj kultúrnu izoláciu od civilizačných centier. Preto sa Rusko muselo naučiť nezávislosti a samostatnosti. vedieť prekonať ťažké časy a nevzdať sa.
- Vonkajšie kultúrne vplyvy: počas historického vývoja dochádzalo k priamemu kontaktu troch základných kultúrnych celkov, ktoré mali vplyv na obraz pravoslávnej civilizácie. Jednalo sa o *byzantskú kultúru*, *ázijskú kultúru* (vpád Mongolov na územie) a *západoeurópsku kultúru*, s ktorou sa začalo Rusko zbližovať počas vlády Petra Veľkého. (Huntington, 2001)
- Pravoslávne náboženstvo: sa pokladá za základný znak a faktor ruskej kultúry. Náboženstvo do značnej miery ovplyvňuje hodnotový rámec ruského národa, buduje ich charakterové prvky a zásadným spôsobom

prispieva k chovaniu Rusov a Ruska k okoliu či v systéme MV (Lehmannova, 2010).

Všetky faktory, ktoré formovali pravoslávnu civilizáciu alebo priamo ruskú kultúru sú jednoznačne spojené s historickým vývojom, ktorý rozoberiem v nasledujúcej kapitole s dôrazom na postavenie a začlenenie Ukrajiny v ruskom celku.

2.1 Vzájomný historický vzťah Ruska a Ukrajiny

Na začiatok je nutné povedať, že dejiny Ruska a Ukrajiny nie sú zďaleka jednoduché na objasnenie. Z hľadiska rozsahu je potrebné sa zamerať na kľúčové udalosti, ktoré majú priamy vplyv na súčasnú rusko-ukrajinskú krízu a dopomohli k súčasnému stavu.

Začiatky siahajú na prelom 4. a 5. storočia do obdobia veľkého sťahovania národov. Zhruba v tomto čase sa začínajú jednotlivé kmene diferencovať a skupinu tých, ktorí sa usadili na strednom a hornom toku rieky Dneper dnes označujeme za Východných Slovanov. Neskôr, v 7. storočí dochádza k tvorbe obchodných osád v oblasti rieky, z ktorých najdôležitejšie boli Novgorod, Smolensk, Černigov a Kyjev. (Švankmajer a kol, 1995)

Počas 9. storočia bola oblasť dnešnej Európy ohrozovaná novým nepriateľom, ktorého pôvod nie je úplne známy. Normani, resp. Varjagovia, boli úspešní bojovníci škandinávského pôvodu, ktorí obsadili najskôr Novgorod a postupne ďalšie osady pozdĺž Dnepra až po Kyjev. Vtedajší Slovania ich začali oslovovať Rusi (Ruotsi), kvôli švédskemu kmeňu Rossovi, z ktorých pochádzali. Okrem výborných námorných zručností boli normanskí Rusi tiež šikovní obchodníci. Pri pravidelných cestách do Byzancie si uvedomili potenciál dneperskej oblasti, a preto náčelník Rjurik v roku 862 obsadil Novgorod a vyslal svoju družinu do Kyjeva pre dobitie aj tejto osady. Pôvodní Slovania sa stali teda súčasťou nového celku – *Kyjevskej Rusi*, ktorej prevažná časť obyvateľstva bola tvorená cudzincami. Rus – cudzinec sa ale pomerne rýchlo dokázal aklimatizovať a postupom času sa z neho stal Rus – Slovan. (Ibid)

Vďaka obchodnému duchu a pravidelnému kontaktu s Byzanciou nastala jedna z najdôležitejších historických udalostí dnešného Ruska a Ukrajiny. Kyjevské knieža Vladimír si uvedomil nutnosť zmeniť pohanské zvyklosti a v roku 988 prijal kresťanstvo. Týmto krokom sa Kyjevská Rus priblížila zvyšku Európy a vďaka kresťanstvu sa začalo územím šíriť aj písmo a knižná kultúra. Aj napriek pozitívnych vyhlídkam sa Kyjevská Rus kvôli vnútorným mocenským problémom a nájazdmi Polovcov v 12. storočí rozpadla. Novgorodskú Rus sa podarilo zachovať, je treba ale povedať, že to nebola oblasť ruského, ukrajinského či bieloruského štátu, jednotlivé národnosti sa začali diferencovať až v 13. storočí. (Švankmajer, 1995)

Nanešťastie bol vývoj oblasti prerušený vpádom tatárskych Mongolov v 13. storočí (dobytie Kyjeva 1239), ktorý spomalil rozvoj Novgorodskej Rusi a začlenil ju do nového konglomerátu kočovných kmeňov. Tatárski Mongoli vybudovali Zlatú Hordu a svoje bohatstvo rozšírili vďaka využívaní okolitých štátov, nepodobali sa Maurom, nepriniesli ani algebru, ani Aristotela (Švankmajer, 1995). Dlhé dve storočia spôsobili izoláciu Ruska ku zvyšku Európy a ovplyvnili ruskú kultúru vlnami ázijských tradícií a zvykov (Lehmannová, 2010).

V 14. storočí bolo Haličské kniežatstvo a západná časť Volyne, časti rozdrobenej Kyjevskej Rusi, obsadené Poľskom a okolie Podneperska zase podrobené Veľkolitovskému kniežatstvu. Bukovina pripadla Moldavskému kniežatstvu. V roku 1596 bolo územie dnešnej Ukrajiny pripojené Ljublinskou úniou k Poľsku. Západ Ukrajiny začínal nadobúdať povest' kozáckej oblasti kvôli Záprožskej Siči osídlenej kozákmi, ktorí sa usadili v blízkosti rieky Dneper. (Bojko, Gonč, 1997)

V roku 1569 nastalo spojenie Poľska a Litvy do Ľublinskej únie a dochádza ku konfliktu s ukrajinskými kozákmi v snahe vytvoriť samostatný kozácky štát. Boje pokračovali v neprospech kozákov pod vedením Bohdana Chmelnyckého a preto požiadali o pomoc ruského cára. Dôležitým zlomom bol rok 1654 a tzv. *Perejaslavská rada*, na základe ktorej sa ľavobrežná Ukrajina po dlhých rokoch opäť pripojila k Moskovskej Rusi (Švankmajer, 1995). Kozákovi bolo sľúbené zachovanie práv, jazyka a kultúry, ruský cár sľub ale nedodrжал a v polovici 17. storočia začal na území zhromažďovať armádu a dosadzovať do oblasti svojich ľudí.

Ďalšie pripojenie územia Ukrajiny k Rusku nastalo v 18. storočí pri delení Poľska (1772, 1793, 1795), ktorého značne rozsiahle územie si rozdelili 3 mocnosti. Rakúsko získalo Krakov a Halič, Prusko Varšavu a Veľkopoľsko a Rusko si vydobylo pravobrežnú Ukrajinu, Litvu a Kuronsko (Bojko, Gonč, 1997). Azda najdôležitejšie pripojenie sa ale týkalo spojenectva Ruska a Rakúska v boji proti Turkom. V roku 1781 bol uzavretý tajný pakt a po úspešnom nadviazaní spojenectva mohlo Rusko v roku 1783 pripojiť k svojmu územiu *nezávislý Krym*.

Život Ukrajincov bol v Ruskom impériu poznačený hospodárskym, sociálnym a národnostným útlakom. Ukrajinský jazyk bol považovaný za menejcenný a označený ako *maloruské nárečie* a do roku 1905 bol dokonca zakázaný na školách a v tlači, čím chcelo Rusko potlačiť rozvoj ukrajinského národa (Ibid). Centrum pokroku sa teda presunulo do rakúskeho Haliča, kde Ukrajinci našli vhodnejšie podmienky pre kultúrny rozvoj. V tom období bolo územie Ukrajiny hlavným ekonomickým centrom uhlia a železa.

Ďalší významná udalosť bol revolučný rok 1917. Po februárovej revolúcii vznikla 4. marca Centrálna rada v Kyjeve, ktorá vyhlásila Ukrajinu za autonómnu súčasť Ruska. Zhruba v tomto čase môžeme určiť začiatky ukrajinskej zahraničnej politiky. Odporcovia snáh o demokratickú Ukrajinu (najmä ruskí boľševici a proruskí Ukrajinci) na to reagovali vyhlásením Ukrajinskej sovietskej republiky, ktorej zahraničnopolitické vystupovanie úplne záviselo na Rusku – dôkazom moci bola neustála prítomnosť vojska na území, a zahájili otvorený boj proti Centrálnej rade. Do roku 1934 bol hlavným mestom Ukrajiny Charkov (Litera, 1998). 28.1.1918 bola vyhlásená nezávislá Ukrajinská ľudová republika (ULR) s plnou suverenitou a nezávislosťou, ktorá vo februári podpísala separátny mier s Nemeckom a Rakúsko-Uhorskom a požiadala mocnosti o pomoc v boji proti boľševikom. O mesiac neskôr podpísalo aj Rusko mier s mocnosťami a uznalo nezávislosť Ukrajiny. V októbri po porážke Nemecka a Rakúsko-Uhorska sa v Haliči vytvorila Západoukrajinská ľudová republika (ZULR) a o rok neskôr sa spojila s ULR do jedného celku. V tom čase sa na území Ukrajiny odohrávajú boje medzi Červenou armádou, Centrálnou radou a Bielou armádou

generála Denikina⁵, ktoré boli namierené na absolútnu devastáciu ukrajinských prvkov na území. Situácia sa vyhrotila 25.apríla, keď Poľsko obsadilo väčšinu ZULR (Bojko, Goněc, 1997).

Delenie Ukrajiny vyvrcholilo 17.3.1921, kedy Rusko a Poľsko potvrdili prímerie a rozdelili si Ukrajinu na západnú časť patriacu Poľsku a východnú obsadenú Ruskom. Na konci roku 1922 sa stala Ukrajinská sovietska republika súčasťou ZSSR a zároveň jej spoluzakladateľom, pričom začiatky začlenenia sprevádzala podpora o udržanie ukrajinských tradícií, kultúry a jazyka, no od roku 1930 začala masívna rusifikácia. Na podnet Stalina bola veľká časť inteligencie vyvraždená. Jeho hospodárska politika uvrhla Ukrajinu do obdobia hladomoru, čo malo za následok úmrtie zhruba 3 miliónov Ukrajincov. Pocity obyvateľstva znázorňuje Príloha 1. (Bojko, Goněc, 1997)

Rusko získalo ďalšiu časť Ukrajiny 23.8.1939, kedy Nemecko a Rusko podpísali Zmluvu o neútočení a po útoku na Poľsko si pripojili západnú časť Ukrajiny. Rumunsko muselo odovzdať Bukovinu a Besarábiu. Po druhej svetovej vojne si na základe dohody s Nemeckom udržala ZSSR územia západnej Ukrajiny, severnú Bukovinu, Besarábiu a Pobaltie. K územiu Ukrajiny sa pripojila Podkarpatská Rus (Ibid), najzaostalejšiu časť Ukrajiny (dovtedy patriaca ČSR). Snahy porušiť oblasť pokračovali a o rok neskôr sa ukrajinský jazyk zreformoval, čím sa priblížil ruštine.

1947 bol významný rok z hľadiska výraznej osobnosti Nikitu Chruščova, ktorý bol menovaný prvým tajomníkom Ústredného výboru Komunistickej strany Ukrajiny. V roku 1954 predal Krym pod správu Ukrajinskej SSR (čo mu mnoho Rusov dodnes zazlieva). Udalosti, ktoré nasledovali, boli zamerané na potlačenie protiruských nálad na Ukrajine. (Brooks, 2014)

V roku 1961 boli odsúdení ukrajinskí disidenti, ktorí na základe vŕszvázovej ústavy žiadali vystúpenie Ukrajiny zo ZSSR (Bojko, Goněc, 1997). V r.1972 bola zrušená väčšina ukrajinských škôl a mnoho členov ukrajinskej inteligencie bolo zatknutých. Inteligencia sa v boji proti boľševikom spojila a žiadala dodrŕžovanie záverečného aktu

⁵ Vojská bielogvardejského generála Antona Denikina, bývalí členovia cárskej armády bojujúci po boku kozákov proti boľševikom.

konferencie v Helsinkách, najmä body týkajúce sa ľudských práv. Snahy boli zlikvidované KGB. Okrem politického neúspechu musela Ukrajina čeliť aj jadrovému ohrozeniu, keď 26.4.1986 vybuchla jadrová elektrárňa Černobyľ, z čoho sa musela oblasť ešte dlho potom spamätávať.

Optimizmus pre Ukrajinu nastal počas obdobia Michaila Gorbačova a jeho perestrojky (Bojko, Gonč, 1997), ktorý síce prebiehal pomaly, ale rázne. Postupne bola odstránená cenzúra, politickí väzni boli prepustení a začínajú vznikať prvé kultúrne ukrajinské organizácie. V roku 1989 bol zvolený prvý predseda zjazdu Národného hnutia Ukrajiny Ivan Drač, ktorý sa podieľal na schválení jazykového zákona, čím posunuli ukrajinčinu na úroveň štátneho jazyka. Počas marca 1990 bol zvolený za predsedu Najvyššieho soviету Ukrajinskej SSR Leonid Kravčuk, ktorý o 4 mesiace neskôr prijal Deklaráciu o štátnej suverenite Ukrajiny. Udalosti roku 1991 mali rýchly spád – vo februári bola obnovená nezávislosť Krymskej autonómnej sovietskej republiky, 24.8. bola vyhlásená nezávislosť Ukrajiny, 1.12. bolo v referende pre samostatnosť Ukrajiny 90,3% obyvateľov a za prezidenta bol zvolený L. Kravčuk. O týždeň neskôr podpísali hlavy Ruska, Bieloruska a Ukrajiny tzv. Bielovežské dohody, ktorým zanikol ZSSR a vzniká nový útvar – Spoločnosť nezávislých štátov (SNS). (Litera, 1998)

2.1.1 História Krymu

Z hľadiska práce je nevyhnutné objasniť si stručne históriu polostrova Krym, ktorý sa stal hlavným sporom medzi Ruskom a Ukrajinou. Začiatky osídľovania siahajú až do staroveku, kedy dostal od Grékov pomenovanie Tauris využívajúcich výhodnú polohu a úrodnosť pôdy. Z tohto dôvodu založili prístavné mestá, ktoré boli ale neustále ohrozované nájazdmi nepriateľských kmeňov z Ázie. Od 1. storočia n. l. boli mestá zabraté Rímskou ríšou, ktorá ale neodolala náporu nepriateľov a prišla o všetky významné miesta, okrem dnešného Sevastopola. To ostalo až do 10. storočia súčasťou Byzantskej ríše. (Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, 2013)

V 13. storočí napadli oblasť tatárski Mongoli a vytvorili Zlatú Hordu siahajúcu až po Kyjev a Moskvu. V tomto čase sa vytvoril dnešný názov Krym, ktorý vzišiel

z novoprijatého islamského náboženstva a prvej postavenej mešity v meste Qirim. Obrovské územie sa ale nepodarilo udržať a tak sa rozpadlo na viacero malých útvarov – jedným z nich sa stal Krymský chanát. Tatárska nadvláda trvala dlhé tri storočia a predstavovala nebezpečenstvo ako pre rozvoj a posun Ruska, ale aj Ukrajiny smerom na západ. (Ibid)

Obrat nastal v roku 1783, keď sa Krym stal súčasťou Ruska, vtedy vedeného Katarínou Veľkou. Boli snahy navrátiť Krymu pôvodný názov Tauris, to sa ale nepodarilo a Rusko sa zameralo na presun pravoslávneho obyvateľstva do tejto oblasti, najmä Rusov, Ukrajincov, Arménov a iných, ktorí boli naklonení myšlienke jednotného celku. Ruské impérium chcelo spojiť novozískanú oblasť Čierneho mora so Stredozemným morom a pustilo sa do Krymskej vojny s Osmanskou ríšou o úžiny Bospor a Dardanely. Anglicko a Francúzsko nechcelo dopustiť ovládnutie oboch morí Ruskom a preto sa postavili na stranu Turecka. Vojna začala v roku 1853 a trvala dlhé tri roky. Nakoniec bol Sevastopol dobitý, Rusko prehralo a stratilo svoje unikátne postavenie v Čiernom mori. Krym ale ostal pod ruskou nadvládou, aj napriek obrovským škodám. (Harris, 2014)

Po októbrovej revolúcii v roku 1917 sa stal Krym suverénnym štátom. To ale netrvalo dlho a Krym bol zapojený do ruskej občianskej vojny. O štyri roky neskôr vznikla autonómna Krymská sovietska republika, ktorá bola súčasťou Sovietskeho zväzu až do roku 1945, kedy sa z republiky stala Krymská Oblast, administratívny región Ruska.

Počas druhej svetovej vojny bol Krym okupovaný nacistickým Nemeckom a Sevastopol bol blízko k absolútnemu zničeniu. Potom, ako sa ho opäť v roku 1944 zmocnilo Rusko, začal Stalin masovo vyháňať Krymských Tatárov do Centrálnej Ázie pod zámienkou kolaborácie s nacistami. Tatári, ktorí boli na polostrove po stáročia, nemali dovolené vrátiť sa, pokiaľ bude existovať Sovietsky zväz. Stalin tiež zrušil krymskú autonómiu a vyhнал z územia značný počet Grékov. (Brooks, 2014)

V roku 1954 nastala situácia, ktorú zrejme nikto nečakal a ktorá sa s odstupom času ukázala ako problémová. Počas osláv 300tého výročia pripojenia Ukrajiny k Rusku venoval Nikita Chruščov Krym Ukrajine. Sám mal ukrajinský pôvod a situáciu pozorne sledoval. (Wolczuk, 2003, 28) Jedna z teórií, prečo tak konal, bolo odškodnenie územia

za ťažké časy počas druhej svetovej vojny a možnosť vyhnaného ľudu opäť sa vrátiť na Krym. Druhá teória zastáva názor, že nikto nepredpokladal zánik Sovietskeho zväzu, a tým pádom sa nejednalo o veľkú vec. ZSSR sa ale neudržel a po osamostatnení Ukrajiny v roku 1991 pripadol Krym Kyjevu, pričom si ale zachoval výraznú autonómiu s vlastnou vládou a legislatívou. Obnovila sa Krymská autonómna sovietska socialistická republika ako zvláštny celok patriaci sovietskej Ukrajine. 1.12.1991 sa uskutočnilo referendum a 54% obyvateľov vyjadrilo vôľu byť súčasťou Ukrajiny (Litera, 1998). Po nástupe nového ruského prezidenta Borisa Jelcina sa očakával nátlak na znovu pripojenie Krymu k Rusku, nič také sa v tom čase ale nestalo.

Napätie medzi Ukrajinou a Ruskom pokračovalo aj po roku 1991 a sporná oblasť Čierneho mora pretrvala ako hlavný bod sporu. Eskalácia problému nastala na prelome rokov 1991/1992, keď Ukrajina začala formovať vlastné ozbrojené sily a prezident Kravčuk vydal dekrét o vytvorení Vojenských námorných síl Ukrajiny na základe čiernomorského loďstva. Úmyslom pritom nebolo získať ho celé, no aj napriek tomu situáciu zneužili Rusi na podporovanie nepriateľstva s ich susedom (Litera, 1998). Na stranu Ruskej federácie sa čiastočne pripojil Krym, ktorý bojkotoval ukrajinské velenie a pod vedením prvého krymského prezidenta Jurija Meškova žiadal možnosť dvojitého občianstva a voľný výber partnerstva s Ruskom na základe referenda. Krymský parlament schválil status štátnej samostatnosti Republiky Krym a prijal ústavu, ktorá z časti odporovala nadradenej ukrajinskej. Nakoniec sa sporné body v 1992 prispôsobili, ukrajinská vláda nariadila úpravu ústavy, no časť krymského národa bola stále priklonená myšlienke na prechod pod vedenie Ruskej federácie. Situácia sa vyvíjala pokojne aj napriek výzve Krymu o pomoc Ruskej federácie, odpovede sa ale nedočkali, pravdepodobne kvôli ruskej zainteresovanosti vo vojne v Čečensku. Oba štáty nakoniec podpísali dohodu o spoločnom formovaní vojenských síl na dosiaľ nerozdelenom čiernomorskom území (Wolczuk, 1998). Delenie 50/50 bolo ruskou stranou porušené, keď ruský parlament prijal deklaráciu vyhlasujúcu Sevastopol za časť ruského územia a centrum čiernomorskej oblasti. Obyvatelia Ukrajiny boli rozhorčení a pokladali ruské konanie za neprijateľné. Obrátili sa preto na Radu bezpečnosti, ktorá prehlásila aktivitu Ruska za neplatnú. Tým sa otázka Krymu stala záležitosťou celého medzinárodného spoločenstva (Wolczuk, 1998).

2.2 Postavenie Ruskej federácie a Ukrajiny v súčasnom svete

Po vzniku SNS a samostatnej nezávislej Ukrajiny v roku 1991 sa celosvetová politika obávala reakcie Ruska a eskalácie nových, omnoho závažnejších konfliktov. Nikto nevedel, akým smerom sa novovzniknutý samostatný štát bude uberať, ani samotná Ukrajina nevedela, aké reakcie očakávať (Wolczuk, 2003). Hrozivo vyzerajúci vzťah mal reálne podložené základy – hrdý národ Rusov utrpel porážku v Studenej vojne⁶, musel sa vysporiadať s rozpadom ZSSR a odchodom jej najdôležitejšieho spojenca, Ukrajiny. Pre návrat k stabilite musela Ruská federácia od základov zmeniť svoju zahraničnú politiku a prijať opatrenia, ktoré by jej vrátili rešpekt a moc.

Prvý, ktorý hlásal nový smer, ktorým by sa malo novodobé Rusko uberať, bol vtedajší ruský prezident Boris Jelcin. Podľa jeho teórie bola kľúčová kontrola zbrojenia a odzbrojenie, zákaz pokusov jadrových zbraní a šírenie materiálu určeného na ich výrobu spolu so zákazom šírenia chemických a biologických zbraní (Il'Jičeva a kol., 2013). Koncom 80tych a v priebehu 90tych rokov sa vyriešila otázka vojenských ochranných pásiem a ich likvidáciou sa ruská obranná línia posunula smerom na východ zhruba o 5 tisíc kilometrov. (Balabán, 2006)

20. storočie bolo pre Ruskú federáciu zložitá obdoba. Krajinu zasiahla ekonomická, politická a sociálna kríza a hrozila situácia celkového rozpadu útvaru, preto bolo nevyhnutné zvážiť postoj Ruska k svetu a prijať vhodné opatrenia (Ibid). Nutná zmena postoja sa vo všeobecnosti týkala zmeny vojenského vnímania sily a dôrazu na posilnenie vzťahov so Spojenými štátmi, ktoré predstavovali vojenskú aj politickú supervelmoc riadiacu celosvetové politické dianie, ale aj so západnou Európou (Francúzsko, Nemecko, Veľká Británia), Japonskom, Čínou, Indiou a Tureckom. Dominantnou osobou v tomto období bol minister zahraničných vecí Jevgenije Primakov. (Il'Jičeva a kol., 2013)

⁶ Konflikt medzi USA a ZSSR, kedy reálne hrozilo použitie jadrových zbraní. Jednalo sa o ideologickú a propagandistickú vojnu odohrávajúcú sa na území rozvojových štátov (Kórea, Vietnam).

Problematický prezident Jelcin nevládajúci nepokoj a nestabilitu a slabá ústredná vláda viedli k prevzatíu moci oligarchickými skupinami a nástupom nového prezidenta Vladimíra Putina (Ibid). Práve Putin pôsobil dojmom rozhodného a rezolutného muža, ktorý vie, čo chce a nediskredituje sa vlastnými sľubmi. Tomu odpovedá aj oddanosť voličov - počas prvých troch rokov výkonu sa k nemu hlásilo zhruba 70% voličov. Vyštudovaný právnik a bývalý príslušník KGB chcel zmeniť obraz Ruska ako obyčajnej zásobárne surovín a predajcu ropy a zemného plynu na priemyselnú superveľmoc so špičkovým stojárenským priemyslom a technológiami (Švankmajer, 1995).

Vďaka sebavedomým rozhodnutiam prezidenta Putina sa výrazne posilnilo medzinárodné postavenie Ruska vo svete. 4. mája 2000 podpísal rusko-americkú zmluvu o znížení stavu strategických jadrových zbraní START-2. Po útoku na americké obchodné centrum 11.9.2001 okamžite priradil svoju krajinu k medzinárodnej protiteroristickej koalícii a aj napriek nesúhlasu s americkou intervenciou v Iraku sa nesnažil vyvolať s USA otvorený nepriateľský konflikt (ako tomu činilo Francúzsko a Nemecko) (Švankmajer, 1995). Nový prezident si rýchlo uvedomil potrebu priateľských vzťahov so silnými mocnosťami, no napriek tomu kládol dôraz na ochranu vlastného obyvateľstva. V roku 2003 prijal dokument *Aktuálne úlohy ozbrojených síl Ruskej federácie*, v ktorej síce nepripúšťa možnosť priamej vojenskej hrozby, ale nevyvracia iný typ ohrozenia, ktorý je zadefinovaný ako *“taká situácia, konflikt alebo proces politického alebo vojensko-politického charakteru, ktorých vývoj môže podstatne zmeniť geopolitickú situáciu v prioritnom regióne záujmov alebo vytvoriť priamu hrozbu bezpečnosti Ruska.”* (Balabán, 2006)

Vplyvom procesu globalizácie a vývoju civilizácie prechádza zmenou aj politická paradigma Ruska. Jeho euroázijská pozícia ho nepriamo núti pozorovať viacero záujmových prúdov a orientovať sa medzi nimi tak, aby vedelo prijať čo možno najvýhodnejšie zahraničnopolitické opatrenia (Il'Jičeva, 2013). K tomu prispelo prijatie vojenskej doktríny⁷, s ktorou úzko súvisí národná bezpečnosť, resp. bezpečnostná

⁷ Vojenská doktrína je oficiálny vládny dokument, ktorý určuje možnosti daného štátu reagovať na prípadný vojnový konflikt, muničnú vybavenosť a potenciál štátu vysporiadať sa s takouto nepriaznivou situáciou. Väčšinou sa skladá z dvoch úrovní – prvá predstavuje návody pre vnútornú politiku štátu, druhá varuje ostatné štáty pred možnosťou odvety v prípade napadnutia.

politika oficiálne prijatá v roku 2009 v dokumente „*Stratégia národnej bezpečnosti Ruskej federácie do roku 2020*“. Zjednodušene ide o ochranu občanov a krajiny pred vnútornými a vonkajšími hrozbami a možnosť budovania slobody, dobrej životnej úrovne obyvateľstva, zaistenie ústavných práv, suverenity štátu, územnú celistvosť a stabilný rozvoj Ruskej federácie. Uvedomenie si hrozieb, či už zo strany napádajúceho štátu alebo extrémistickej skupiny znamená ruský posun v zahraničnej politike, na ktorej sú položené základy oddialenia hrozieb. Nový ruský prezident, ktorý vstúpil do funkcie v roku 2008 a pôsobil do roku 2012 poukázal na túto nutnosť s dôrazom na presadzovanie diplomacie: „*Modernizácia ruskej demokracie, formovanie novej ekonomiky sú podľa môjho názoru možné len v prípade, že využijeme intelektuálne zdroje postindustriálnej spoločnosti...Naše súčasné vnútorné finančné a technologické možnosti nie sú pre reálny vzostup sociálnej úrovne dostačujúce..Samozrejme, že vzťahy bez rozporov neexistujú, vždy je možné nájsť témy, príčiny pre rozpory. Ale urážlivosť, vyťahovanie sa, nedôvera a tým pádom nepriateľstvo by sa mali zo vzťahu Ruska s prednými demokratickými zemami obojstranne vylúčiť.*“ (Ibid). Vladimir Putin, ktorý sa vrátil do funkcie v roku 2012, sa podľa najnovších skutočností odklonil od svojho predchodcu a zvolil si razantnejšiu cestu.

Pre Ukrajinu bolo po zániku Sovietskeho zväzu kľúčové najmä medzinárodné unanie. 1.1.1993 bola Ukrajina uznaná ako nezávislý štát 132 zemami sveta, 106 z nich s Ukrajinou priamo nadviazalo diplomatické styky. Začiatky samostatnej Ukrajiny ale neboli vôbec jednoduché. Problematická bola situácia vnútri krajiny zapríčinená dedičstvom politických princípov z bývalého ZSSR, rovnako snahou priblížiť sa západu. Umelá snaha neodpovedala mentalite a tradíciám národa, mocenské orgány boli síce legitímne, ich efektivita ale nebola naplno využitá (Bojko, Gonč, 1997). Obyvateľstvo nerešpektovalo vedúce authority a k Najvyššej rade neprejavovalo oddanosť ani dôveru – počas predošlého obdobia vymenila NR štyri vlády a prijala sedem návrhov na riešenie nepriaznivej situácie, pričom ani jeden nebol úspešne zrealizovaný. Rovnako politické strany sa vzájomne neintegrovali, v zemi zavládol chaos.

Ekonomika Ukrajiny prechádzala krízou, najväčší problém predstavovali energetické dodávky z Ruska a zastarané technológie na spracovanie ropy. Všetky negatíva sa odrazili v raste cien a prehlbujúcej sa apatii obyvateľstva, ktoré v referende vyjadrilo

nedôveru prezidentovi a Najvyššej rade. Situácia vyústila v predčasných voľbách, pričom bol zmenený volebný systém z proporčného na väčšinový. Ľud si teda zvolil skutočné osobnosti a parlament obsahovo odpovedal zloženiu krajiny (pomer Ukrajincov a neukrajincov). V júli 1994 bol v druhom kole volieb zvolený nový prezident Leonid Kučma, ktorý kládol dôraz na presadenie reforiem a následnú stabilizáciu ekonomiky a politiky. 28.7.1996 prijal parlament novú ústavu, ktorá podriadila parlament moci prezidenta. (Ibid)

L. Kučma aktívne pracoval aj na zmene ukrajinskej zahraničnej politiky. V prvom rade presadzoval víziu Ukrajiny ako mostu medzi Východom a Západom, kládol dôraz na rovnocenné partnerstvo s Ruskom a snažil sa vytvoriť z Ukrajiny silného a stabilného člena medzinárodného systému. K jej novému obrazu vo svete dopomohlo stiahnutie jadrových zbraní a pristúpenie k zmluve NPT (Wolczuk, 2003) . Doposiaľ bol na ukrajinskom území zhromaždený tretí najväčší počet jadrových zbraní na svete, čo sa ale zmenilo ešte pred koncom roka 1991, kedy Ukrajina deklarovala svoj nejadrový status. Významný zlom nastal 14.1.1994, kedy USA, Ruská federácia a Ukrajina podpísali trojstrannú zmluvu o celkovej likvidácii ukrajinského jadrového arzenálu (Litera, 1998). Táto akcia posunula Ukrajinu pozitívne smerom na západ.

Ukrajina sa stala členom Rady Európy v roku 1995 a od začiatku sa snažila vytvárať obraz aktívnej spolupráce s Európou. Druhé kľúčové členstvo bola Charta partnerstva medzi Ukrajinou a NATO uzavretá 9.júla 1997 ako ochrana voči možnému rozširovaniu vplyvu Ruska na území bývalého ZSSR. Charta mala za cieľ prehĺbovanie partnerstva medzi Ukrajinou a NATO (Ibid). Možno ešte dôležitejšie pre postavenie Ukrajiny v dnešnom svete bolo prijatie priateľských zmlúv s Poľskom a Rumunskom týkajúce sa nedotknuteľnosti hraníc a zmluva o priateľstve a spolupráci s Ruskou federáciou dôležité najmä z hľadiska ekonomickej a surovinovej závislosti.

Ukrajina však mala v tom období vážne vnútorné politické problémy. Prezident Kučma vládol tvrdou rukou, bol podozrievaný z nedemokratických krokov, dokonca z pokusu o vraždu (Švankmajer, 1995). Jeho snaha o elimináciu všetkej opozície postupne kulminovala a snaha o napodobnenie ruského obrazu sa zvyšovala. Rozpustenie vládneho kabinetu prozápadného kandidáta na prezidenta Viktora Juščenka viedlo k nárastu napätia a odporu jeho režimu z rád miestneho obyvateľstva. Situácia vyvrcholila v roku 2004 *Oranžovou revolúciou*, kedy sa v prezidentských voľbách proti

sebe stretli Viktor Yanukovich (prorusky orientovaný kandidát) a Viktor Juschenko (prozápadný kandidát). V prvom kole vyhral údajne zmanipulované voľby Yanukovich, proti čomu postali ľudia oblečení v oranžovom a žiadali medzinárodne uznaného prezidenta Juschenka. Druhé kolo volieb bolo sprevádzané množstvom korupčných situácií, podvodov a nekalých praktík, preto sa druhé kolo na nariadenie Najvyššieho súdu opakovalo a voľby nakoniec vyhral prozápadný kandidát (Lynch, 2005).

V nasledujúcich mesiacoch sa Ukrajina otočila smerom k demokracii, slobode a pravde, čo však nebolo splnené podľa očakávaní a preto ďalšie kolo prezidentských volieb už Juschenko nevyhral ale vystriedal ho jeho bývalý oponent Yanukovich. Komentáre v novinách označovali za jasného víťaza volieb Rusko, nakoľko aj nový prezident aj jeho súperka Yulia Tymoshenko sa netajili sympatiami s Ruskou federáciou (Osipian, 2010). Nepokoj vnútri štátu ale neustal a v roku 2014 sa konali predčasné voľby, v ktorých sa postavil na čelo krajiny Petro Olechovyč Porošenko. Vedenia sa ujal vo veľmi zložitej situácii rusko-ukrajinskej krízy.

3. Prípadová štúdia Rusko a Ukrajina

Rusko-ukrajinská kríza predstavuje jednu z najvážnejších situácií v súčasnom politickom svete. Nikto nevie predpovedať záver konfliktu, ktorý stále prebieha, nikto nevie odhadnúť reakciu Ruskej federácie a správanie jej hlavného predstaviteľa prezidenta Putina. Mnohí ho pokladajú za nepredvídateľného, no v skutočnosti vystupuje Putin rázne a priamočiaro. Nikdy sa netajil vyhlásením, že rozpad ZSSR bola geopolitická katastrofa a jeho nástupom do úradu chcel obnoviť silu a pozíciu bývalého Ruského impéria. (Rozwadowski, 2014_C)

Stratou Poľska, pobaltských štátov a ostatných stredoeurópskych krajín a ich spojením s EU, prípadne vstupom do NATO sa Ruská federácia obávala zhoršenia svojej mocenskej pozície a preto sa o to výraznejšie otočila smerom k Ukrajine, kde sa snaží zachovať svoj vplyv a kontrolu (Rozwadowski, 2014_B). Ako väčšina štátov, ktoré vznikli rozpadom ZSSR, aj Ukrajina prechádzala obdobím plným korupčných škandálov a neefektívneho vedenia politickej scény. Práve EU pomohla novovzniknutým štátom ustáť nestabilitu a postupne sa dostať z nepriaznivej situácie. Členstvo pre Ukrajinu nebolo kvôli Rusku zďaleka také jednoduché. Po oranžovej revolúcii sa EU aj USA snažili presvedčiť Rusko, aby nechalo Ukrajinu potvrdiť svoju nezávislosť a právnu severenitu a dovoliť jej vlastný výber ich medzinárodnej orientácie, Putin ale považoval možný posun Kyjeva k Západu ako jasnú provokáciu. (Rice, 2014)

Otázka rusko-ukrajinskej krízy je veľmi citlivou záležitosťou pre Európsku úniu aj pre USA. Po vybudovaní ropovodov a plynovodov, ktorými je značná časť Európy z Ruska zásobovaná, bola evidentná európska závislosť a ruská výhoda nad EU. V tom čase ale nikto nepredpokladal, že Ruská federácia by túto výhodu vedela zneužiť a len málokto predpokladal, že sa Rusko odkloní od medzinárodných zmlúv a dohôd. V skutočnosti porušilo Rusko základné princípy OSN (Príloha 2), konkrétne:

„Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov.“

„Všetci členovia Organizácie Spojených národov riešia svoje medzinárodné spory mierovými prostriedkami tak, aby neohrozili medzinárodný mier a bezpečnosť ani spravodlivosť.“

Dôležitý je však pohľad Ruska na celú problematiku. Pre Ruskú federáciu je markantný rozdiel medzi výrazmi *blízke okolie* a *zahraničie*, pričom prvá možnosť predstavuje okolie pod silným ruským vplyvom a kontrolou. Rusko vnútorne nikdy neprijalo myšlienku samostatnej Ukrajiny, čo potvrdili slová bývalej ministerky USA Condoleezy Rice pri návšteve prezidenta Putina v roku 2004:

“Meet Viktor Yanukovich, who is running for the presidency of Ukraine.” Vladimir Putin and I were standing in his office at the presidential dacha in late 2004 when Yanukovich suddenly appeared from a back room. Putin wanted me to get the point. He’s my man, Ukraine is ours — and don’t forget it. (Rice, 2014)

3.1 Aktuálna problematika rusko-ukrajinskej krízy

Pre podrobný rozbor úlohy diplomacie v našom konkrétnom konflikte je potrebné stručne zanalyzovať priebeh krízy a vyzdvihnúť dôležité, prípadne zlomové body, ktoré viedli k eskalácii napätia. Informácie rozdelím podľa rokov a pre lepšiu prehľadnosť uvediem najdôležitejšie dátumy daných udalostí.

2013

Počas roku 2013 sa Ukrajina ocitla v rozhodujúcej situácii, ktorá priamo viedla k súčasnej kríze. EU vypracovala *dohodu o voľnom obchode medzi EU a Ukrajinou* a následne úpravu zmluvy na *Asociačnú dohodu s EU*, na čo Rusko zareagovalo návrhom členstva v Eurázijskej colnej únii (Rusko, Bielorusko a Kazachstan). Ukrajina tak bola postavená medzi dvoch silných opozičných partnerov a výrazným tlakom zo strany EU sa musela rozhodnúť pre jednu stranu (Rozwadowski, 2014_C). Vtedajší ukrajinský prezident Yanukovich sa netajil sympatiami k Rusku a 21. novembra sa vzdal zmluvy o blízkom partnerstve s EU. Ukrajina sa tak vydala cestou spojenou s Ruskou federáciou, čo vyvolalo protesty miestnych, dokonca výzvu uväznenej opozičnej kandidátky Yulie Tymoshenkovej, ktorá vyzývala Ukrajincov, aby protestovali proti odklonu od Západu. (BBC News, 2014)

29.novembra oficiálne odmietol prezident Yanukovych podpísať Asociačnú dohodu s EU. Protesty sa pomaly začínajú zosilňovať, v Kyjeve sa zhromaždilo koncom novembra zhruba 100 tis. ľudí. Začiatkom decembra protestujúci obsadili radnicu a na námestí sa zišlo až 350 tis. ľudí, ktorí žiadajú odstúpenie prezidenta. 15. decembra prerušila EU snahy podpísať s Ukrajinou akúkoľvek dohodu o spolupráci a prezident Putin využil situáciu na návrh odkúpenia ukrajinského dlhu v hodnote 15 miliárd dolárov. Navyše sa zaviazal zlacniť plyn pre Ukrajinu o tretinu. Pravdepodobné očakávania sa ale nedostavili a Ukrajinci sa nedali oklamať falošnými prisľubmi. Počet ruských odporcov stúpol na 800 tisíc.

2014 – rok je charakteristický neustálym zvratom v udalostiach

Január: Parlament schválil reštriktívne anti-protestné opatrenia, čo zmenilo profil konfliktu. Protestujúci obsadzujú miestne úrady na západe krajiny a búria sa proti nedemokratickým prvkom vo vedení. USA hrozia uvalením sankcií, ak sa situácia neupokojí. Predseda vlády Mykola Azarov odstupuje z funkcie a parlament ruší anti-protestné opatrenia. Nepokoje ale neútlmujú.

Február: Vladimír Putin obvinil USA z nepriamej podpory ukrajinských nepokojov. Krátko na to unikla nahrávka rozhovoru popredných amerických diplomatov diskutujúcich o novom poskladaní ukrajinskej vlády. Situácia v uliciach sa zhoršuje, počet obetí presiahol 80 za posledné dva dni a v médiách sa objavujú zábery ostreľovačov, ktorí na pokyn prezidenta strieľajú do protestujúcich.

Prezident Yanukovych sa stráca z verejného diania a protestujúci obsadzujú prezidentský palác. Parlament hlasuje o odvolaní prezidenta a určuje voľby na 25.mája. Ďalej predkladá zákon o zákaze ruštiny ako druhého jazyka, čo vyvoláva pobúrenie v rusky hovoriacich častiach Ukrajiny. Zákon je nakoniec stiahnutý a ako dočasný prezident je menovaný Olexander Turchynov. Reakciou Ruska je zhromaždenie 150 tis.vojska a jeho príprava na útok. Washington varuje pred možným ozbrojeným konfliktom.

Pro-ruskí ozbrojenci obsadili kľúčové budovy v Krymskom hlavnom meste Simferopole a vztyčujú ruské vlajky. Kyjev žiada Moskvu, aby ostala mimo

ukrajinského územia. Krym je nakoniec obsadený a ukrajinský minister zahraničných vecí tento čin označil ako ruskú vojenskú inváziu.

Marec: 1.marca schválil ruský parlament žiadosť prezidenta Putina o použitie sily na čiernomorskú oblasť v záujme ochrany ruského obyvateľstva. Kyjevská vláda pripravuje vojsko na možnú vojnu a žiada NATO o pomoc. Minister zahraničných vecí USA John Kerry označil ruský čin ako neuveriteľnú agresiu s mimoriadne vážnymi dôsledkami a varuje Moskvu pred ekonomickými a politickými sankciami. EU poskytlo Ukrajine na pomoc 11 miliárd eur.

Rusko odmieta opustiť oblasť a 16. marca vyhlasuje referendum o odtrhnutí Krymu a jeho pripojenie k Rusku. Podľa organizátorov vyjadrilo podporu Ruskej federácii 97% voličov. Západ označil hlasovanie za podvod a klamstvo porušujúce zásady medzinárodného práva. 18.marca podpisuje V. Putin návrh o pripojení Krymu k Rusku.

Apríl: Pro-ruskí separatisti obsadili vládne budovy na východe Ukrajiny v mestách Donetsk, Luhansk a Kharkiv a požadujú referendum o nezávislosti týchto častí a ich pripojenie k Rusku. Dočasný prezident Turchynov oznámil začiatok protiteroristickej operácie proti separatistom.

V. Putin verejne prehlasuje svoju víziu nového Ruského impéria a kladie dôraz na historické pozadie rusko-ukrajinskej jednoty. USA preto vyslala 600 vojenských jednotiek do Poľska a pobaltských štátov ako varovanie odvetného útoku v prípade, že Rusko bude pokračovať vo svojom snažení. Prezident Putin na to reaguje ďalšími jednotkami zhromaždenými na hraniciach.

Máj: 2. mája sa v čiernomorskom meste Odessa stretli vládne jednotky s pro-ruskými separatistami, ktorí zaútočili na oficiálne vojsko a zabili niekoľko ľudí. Počet obetí stúpol na 42, väčšina separatisti, ktorí uviazli v horiacej budove. O pár dní neskôr vyhlásili separatisti nezávislosť Donetska a Luhanska, aj napriek neplatnému referendu.

25. mája sa uskutočnili voľby na prezidenta, v ktorých vyhral prozápadne orientovaný kandidát Petro Poroshenko. Aj napriek jeho inklinácii k EU a USA kládol dôraz na nutnosť rokovania s Ruskom.

Jún: Začiatkom júna sa separatisti snažili obsadiť strategické letisko Donetsk, ukrajinské jednotky ale bojujú proti. Výsledkom sú veľké straty na životoch. Aj napriek

očividnej podpore zo strany Ruska sa Moskva vyjadruje negatívne k otázke zainteresovanosti. 9. júna potvrdil minister zahraničných vecí Ukrajiny zhodu s Ruskom o zastavení paľby a snahe uzavrieť mier. Tri dni na to prechádzajú 3 tanky hranice do oblastí ovládaných separatistmi, Moskva opäť popiera zásah. 14. júna pro-ruskí separatisti zostrelili ukrajinské vojenské lietadlo a zabili 49 cestujúcich.

Ukrajina podpisuje dohodu o spolupráci s EU a rokuje o budovaní mieru s Ruskom.

Júl: 5. júla opúšťajú separatisti hlavné operačné stredisko v Sloviansku na vládny podnet. Ukrajina sa cíti ako víťaz, separatisti obviňujú Rusko z nedostatočnej podpory.

17. júna je zostrelené lietadlo spoločnosti Malaysia Airlines let MH17 neďaleko dediny Grabov so stratou na životoch v počte 298. Podozrenie padá na stranu separatistov. EU a USA ohlasujú nové sankcie proti Rusku so zameraním na štátne banky, oblasť energetiky a národnej obrany.

August: Prezident Putin zhromažďuje v problémovej oblasti nové vojenské jednotky a pripravuje sa na možnosť ozbrojeného útoku. Reakcia na západné sankcie sa odrazila v ruskom zákaze importu surovín z EU a USA. 22. augusta vstupuje na územie Luhansku bez ukrajinského povolenia ruský konvoj s humanitárnou pomocou pre separatistov. Varovania zo Západu donútili Rusko stiahnuť sa, ale až po poskytnutí základných potrieb pre pro-ruských bojovníkov.

26. augusta sa stretávajú Putin a Poroshenko a zhodujú sa na nutnosti upokojiť situáciu a uzavrieť mier.

September: 5. septembra uzatvára v Minsku Rusko a Ukrajina separátny mier, ale boje neutíchajú. Nasledujúci deň je obsadené prístavné mesto Mariupol a bojuje sa aj v ostatných mestách na východe Ukrajiny. NATO oficiálne vyzýva Rusko o odchode z územia Ukrajiny.

Október: Situácia pomaly utícha, Putin odvoláva tisíce jednotiek späť na základňu a plánuje obnoviť dodávky plynu do Ukrajiny a zvyšku EU. Ukrajinské parlamentné voľby vyhrali prozápadné strany.

November: Situácia sa opäť zhoršuje, separatisti si zvolili nového vodcu (podporené Ruskom, zamietnuté Západom). Petro Poroshenko označuje rebelov za tých, ktorí ohrozujú snahy uzavrieť mier. Putin zhromažďuje vojská pri Luhansku.

Bývalý prezident Mikhail Gorbachev prehlásil, že svet je len kúsok od druhej studenej vojny a obvinil USA z pokusu hodiť vinu na Rusko, ktoré len bráni záujmy svojich obyvateľov. Za svoje správanie ale Rusko dostalo silnú kritiku na summite G20 a prezident Putin musel opustiť sálu predčasne. 30.11. prechádza ukrajinské územie v poradí ôsmy humanitárny konvoj, Ukrajina vystupuje proti s argumentom, že sa len podporujú boje a rebelské tendencie.

December: Pri svojom každoročnom prejave obvinil prezident Putin Yanukovychovu vládu ako dôvod krízy a sankcie zo Západu označil ako pokusy zabrániť Rusku nadobudnúť väčšiu moc. V tom čase klesol rubel na svoje historické minimum, prevažne kvôli nízkym cenám ropy. USA uvažuje ďalšie sankcie.

2015

Január: Niekoľko útokov na mesto Odessa bolo označených ako teroristické útoky. Francúzsky prezident Francois Hollande navrhol zníženie sankcií, ak Rusko zachová mier na východe Ukrajiny. Podobný názor vyslovilo aj Nemecko. Separatisti nepristúpili na dohody zastavujúce paľbu, naopak zvýšili snahy a použili rakety pri útoku na Mariupol, pričom zabili 30 ľudí a ďalších 100 zranili. Ukrajinský parlament označil Rusko ako agresora a separatistov ako teroristickú organizáciu. Znásobujú sa dôkazy o priamej ruskej zainteresovanosti do konfliktu a využitie ťažkej vojenskej techniky. 31.januára zlyhali snahy v Minsku uzavrieť mier (separatisti ostávajú v bojovej pohotovosti).

Február: John Kerry prichádza do Kyjeva na prejednanie možnosti vyzbrojiť ukrajinskú armádu americkým vybavením. Francois Hollande a Angela Merkelová ponúkajú nové riešenie krízy a prekladajú ho prezidentovi Putinovi (Kapitola 3.2). 12. februára sa dohodli predstavitelia Ruska, Ukrajiny, Nemecka a Francúzska o nutnosti zastaviť boje na východe Ukrajiny.

27. februára bol zastrelený Boris Jefimovič Nemcov, politický odporca prezidenta Putina a zástanca zásad EU. Aj napriek podozreniam sa vládny zásah nepotvrdil.

Marec: OSN upozornilo na množstvo obetí na východe Ukrajiny od začiatku apríla 2014 – počet presiahol 6000. (The Telegraph, 2015)

Počas rozhovoru s prezidentom Putinom uznal zapojenie ruských jednotiek do konfliktu a rovnako potvrdil medzinárodné špekulácie o anexii Krymu. Nápad o znovupripojení polostrova dostal Putin ešte pred konaním referenda, v čase, keď jeho spojenec Yanukovych utiekol do Moskvy pred rozhorčeným domácim davom. Putin zdôrazňuje výsledok referenda ako kľúčové slovo v rozhodnutí anektovať Krym. Zrealizoval tak vôľu obyvateľstva. (Macfarquhar, 2015)

Rok po pripojení Krymu k Rusku sa na námestí odohrali oslavy tejto udalosti, na ktorej vystúpil prezident Putin s prejavom. Aj napriek nepriaznivým dopadom sankcií na Ruskú federáciu (pokles rubľa, narastajúca politická izolácia, vylúčenie z G8) vyjadril prezident radosť nad skutočnosťou, že Rusko po dlhých rokoch opäť získalo časť svojho územia, na ktoré má právo si historicky nárokovať. Napriek tomu zastáva názor dvoch národov – Rusov a Ukrajincov žijúcich bok po boku. Oslavy boli sprevádzané potleskom a skandovaním, podľa niektorých návštevníkov bola účasť viac-menej povinná a Putin konal najmä pre tlačovú verejnosť. (Herszenhorn, 2015)

Chronologickú postupnosť ukončím symbolicky práve oslavami pripojenia Krymu k Ruskej federácii a v ďalšej kapitole rozoberiem úlohu diplomacie v tomto konflikte.

3.2 Diplomacia a jej vplyv v rusko-ukrajinskej kríze

Nasledujúca kapitola posúdi vplyv a úlohu diplomacie v najzávažnejšom konflikte od konca Studenej vojny – v rusko-ukrajinskej kríze. Na začiatok je potrebné zdôrazniť rozporuplné názory na vhodné použitie nástrojov proti Rusku a najmä dve základné podoby – jedni presadzujú diplomáciu ako jediné možné riešenie, iní zastávajú názor ozbrojenej odpovede na ruské porušenie medzinárodného práva. Ako uvádzam v prvej kapitole, diplomacia je to najlepšie, čo doposiaľ ľudstvo vytvorilo, no aj napriek tomu má určité nedostatky, ktoré sa budem rovnako s jej výhodami snažiť popísať.

Vrcholní predstavitelia MO zastávajú mierové riešenie sporu. Prezident Európskej komisie José Manuel Barroso a bývalý predseda Európskej Rady Herman van Rompuy zdôraznili riešenie krízy založené na princípoch suverenity a územnej integrity. Rešpektovaná musí byť ukrajinská nezávislosť a ústava, pričom Rusko musí jednať v rámci medzinárodne platných dohôd. Kľúčové sú bilaterálne vyjednávania Ruska

a Ukrajiny, pretože z dlhodobého hľadiska nie je možné ustáť nepriaznivú situáciu bez dobrých medzinárodných vzťahov s mocnosťami a v tomto prípade aj s územným susedom. (BBC Monitoring Asia Pacific, 2014_A)

Predseda OSCE (švajčiarsky prezident Didier Burkhalter) vyzval k použitiu všetkých diplomatických prostriedkov na prekonanie napätého vzťahu medzi Ruskou federáciou a Ukrajinou. Pripojenie Krymu podľa neho neznamena koniec diplomacii, pretože čestné a úprimné dialógy v snahe budovania dobrého politického partnerstva neboli nikdy také dôležité. (The Philippines News Agency, 2014)

Rovnako aj generálny tajomník OSN Ban Ki-moon opakovane zdôraznil význam diplomacie v rusko-ukrajinskom konflikte ako jedinom možnom riešení. Eskalácia napätia a straty na životoch sú podľa neho dôkazom, ako ďaleko sa konflikt dostal a kam až môže zísť v prípade, že diplomacia zlyhá. (IANS English, 2014)

Aj napriek výraznej podpore a jednote MO zohrávajú hlavnú úlohu Spojené štáty americké a Európska únia, ktorých najdôležitejšia úloha v začiatkoch krízy spočívala v snahách osloviť prezidenta Putina a viesť s ním formálne rozhovory. Vladimir Putin a Barack Obama viedli hodinové rozhovory, v ktorých americký prezident odsúdil anexiu Krymu kvôli rozporu s ukrajinskou suverenitou a územnou celistvosťou (The Hindustan Times, 2014). Referendum na Ukrajine nebolo z rovnakého dôvodu uznané žiadnou západnou krajinou.

Tu nastáva prvý rozpor. Putin vyhlásil referendum za legitímne, vykonané v súlade s medzinárodným právom s cieľom vypočuť požiadavky obyvateľstva. USA preto vyzvalo Rusko uznať protiprávne konanie, čo ruský prezident rázne odmietol (Danilova, Heintz, 2014). USA videlo zastavenie krízy v 4-krokovom pláne, ktorý obsahoval priame rusko-ukrajinské vyjednávanie, medzinárodnú kontrolu dodržiavania práv Ukrajincov aj ruskej menšiny, návrat ruských armád na svoje územie a medzinárodný príslub Ukrajine pri pomoci stabilizovať rozvrátenú ekonomiku. Pri rozhovore dvoch hlavných prezidentov neboli síce zverejnené prepisy z odpovedí Vladimíra Putina, uvalenie reštriktívnych opatrení proti konkrétnym ukrajinským aj ruským osobám spolupracujúcimi s Ruskom svedčia o odmietnutí amerických návrhov. Z toho dôvodu uvalili USA na Rusko aj ďalšie sankcie. Aj napriek nim ale Obama verí v riešenie situácie diplomatickými prostriedkami v záujme Ruska, Ukrajiny aj medzinárodného

spoločenstva (The Hindustan Times, 2014). Donútiť Rusko a prezidenta Putina čiastočne sa vzdať a uznať porážku bude touto cestou ale mimoriadne ťažké.

Jedným z problémov je silná pozícia Ruska v MS. Rada bezpečnosti OSN nemohla schváliť rezolúcie kvôli ruskému vetu a OSCE nemalo zásadný vplyv na aktuálnu politickú situáciu v Európe. Rovnako aj tvrdá povaha ruského prezidenta a historicko-kultúrne pozadie ruského národa nasvedčujú o dlhotrvajúcom boji o mier. Obama, Merkelová aj Cameron vyvolávali Putinovi každý deň v snahe komunikovať a diskutovať o spoločnom probléme, neprinieslo to ale žiadny úspech. V Berlíne sa stretli ministri zahraničných vecí Ruska, Ukrajiny, Nemecka a Francúzska, rovnako bez výsledku. Všetci sa ale zhodli na tom, že konflikt musí byť vyriešený diplomatickými prostriedkami. Rusko si je vedomé svojej unikátnej pozície, preto si mohlo dovoliť vstup ďalších ozbrojených jednotiek vycvičených v Rusku na územie Ukrajiny, kým vrcholní predstavitelia EU hľadali možné riešenie. (BBC Monitoring European, 2014)

Na začiatku konfliktu bol Západ spojený v názore nevyhnutnosti šikovnej, pevnej a trpezlivej diplomacie. Prejavilo sa to v zmene zoskupenia G8, ktoré sa malo konať pôvodne v Sochi, namiesto toho sa ale konalo zasadanie G7 v Bruseli. Krajiny EU sa spojili proti možnosti Ruska pripojiť sa k OECD a International Energy Agency. Rusko-Európsky summit bol zrušený a európske krajiny sa rozhodli neudržiavať bilaterálne stretnutia. Prijatie novej zmluvy medzi EU a Ruskom bolo dočasne zrušené (European External Action Service, 2014). Efekt na Ruskú federáciu nebol výrazný a po zostrelení lietadla Malaysian Airways MH17 sa spolu s diplomatickými rokovaniami zvýšili sankcie voči agresorovi.

Osobitú úlohu zohráva ruská diplomacia na čele s Vladimírom Putinom, ktorý sa snaží vyvolať na západe, najmä v USA, napätie a donútiť predstaviteľov unáhliť svoje rozhodnutia a dotlačiť Ukrajinu do podmienok výhodných najmä pre Rusko. Aj napriek očividnému zapojeniu Ruska do krízy a jeho podpory separatistov ostáva USA váhavé z obavy začiatku vojny. Armádna pomoc by mohla byť Ruskom vyložená ako vyhlásenie vojnového stavu, preto sa tejto možnosti snaží Západ vyhnúť (BBC Monitoring Former Soviet Union, 2014).

Ruská diplomacia sa odvíja aj v Putinovej družine, ktorá cielene pracuje na odradení svojich opozičných protivníkov použiť ozbrojené praktiky. Sergej Viktorovič Lavrov, ruský diplomat a minister zahraničných vecí Ruskej federácie, vyjadril jasný postoj k

zahraničným snahám siahnuť na Krym a snažiť sa ho vrátiť Ukrajine. Ruská bezpečnostná doktrína podľa jeho slov veľmi jasne predpisuje odpoveď na takúto situáciu a Rusko by sa nevyhýbalo ani použitiu sily. Podobný obraz vytvárajú aj proruskí orientovaní separatisti. Hlava Krymu, Sergei Aksyonov, vyzval Ukrajinco, aby neprijímali nariadenia Kyjevu použiť vojenkú silu na opätovné začlenenie polostrova k Ukrajine, inak je možná otvorená vojna. (Interfax-America, 2014)

Aj napriek obavám, že Putin po anexii pripojí k Rusku aj celú východnú Európu v snahe zabrániť Ukrajine dostať sa z ruskej sféry vplyvu a možnej spolupráce s NATO a EU, sa javí ruské zastrašovanie ako negatívna forma diplomacie viac ako účinná - rešpekt z možnej vojny drží USA aj EU mimo použitia ťažkej vojenskej techniky a Putin si v Európe môže pomerne veľa dovoliť.

Putin ale nevystupuje len s využitím zastrašovania, pre dočasné upokojenie situácie a jeho strategické kroky sa snaží vystupovať aj v pozitívnom svetle. Síce formálne neuznal Poroshenka, nejedná s ním ale s takým opovrhnutím ako s bývalou vládou, ktorú označil za fašistov. Moskva a Kyjev sa snažili zlepšiť svoj vzťah diplomatickými kontaktmi, Putin sa navyše snažil uvoľniť tlak tým, že požiadal parlament o zrušenie povolenia použiť silu na Ukrajine. Jeho dvojité tvár ale vyvoláva vysokú mieru podozrenia a USA sa domnieva, že kým sa nesplnia požiadavky ruského prezidenta (federalizácia, zastavenie snáh pripojiť Ukrajinu k západnému bloku), bude na východe Ukrajiny stále napätie (Financial Times, 2014). Aj v tomto prípade je evidentná vôľa Ruskej federácie dokázať svetu svoju nielen vojenskú, ale predovšetkým diplomatickú a taktickú moc.

Hlavná snaha sa ukázala vo viacerých rovinách, jedným z nich bolo formou verejnej diplomacie. Moskva zverejnila nahrávku tajného rozhovoru významnej americkej diplomatky Victorie Nuland a amerického diplomata v Kyjeve, v ktorom diskutujú o ďalšej vláde v Ukrajine a jasne podporujú antiruských politikov. Podľa Nulandovej by bola výhodnejšia výlučná podpora USA pre Ukrajinu, nie EU. Na adresu EU sa vyjadrila veľmi nelichotivo s využitím vulgarizmov. Nemecká kancelárka to označila za neprijateľné. Podľa Západu to bola odplata Ruska za podobné praktiky využívané počas studenej vojny, čím chceli vyvolať podozrenie v európskych spojencoch a rozdrobiť ukrajinskú vládu. (Zinets, Balmforth, 2014)

Angela Merkelová vystupuje v tomto konflikte ako najsilnejšia diplomatická osobnosť a jej význam pre uzavretie mieru je neoceniteľný. Ako jedna z mála vidí Rusko z oboch strán, aj so sentimentom, aj s podozrievaním. Je však ochotnejšia a otvorenejšia ako jej predchodcovia jednať s Putinom a akceptovať ho ako rovnocenného súpera. Kancelárka chápe aj negatívne pocity Ruska nad rozpadom ZSSR a stratou Ukrajiny – na jej stole je obraz Kataríny Veľkej, ktorá sa narodila ako Nemka a stala sa ruskou cisárovnou, ktorá pripojila Krym.

Blízke vzťahy Nemecka a Ruska sa datujú do studenej vojny spojenej s termínom Ostpolitik, ktorú zaviedli sociálnodemokratickí kancelári Willy Brandt a Helmut Schmidt, ktorí verili, že zmena je možná len v prípade postupného zblíženia Západu s východným Nemeckom a Sovietskym zväzom. Išlo o zabránenie tretej svetovej vojny na území Nemecka a zlepšenie vzťahov Nemecka s USA.

USA a Nemecko si odniesli rozdielne poučenie zo studenej vojny. USA videli úspech ako dlhotrvajúcu vojenskú a diplomatickú neústupnosť, Nemecko zase ako výlučnú snahu trpezlivej diplomatickej aktivity. Viera v dialóg a zníženie napätia cez zblíženie vzťahov sa teraz Nemeckom pretavujú do rusko-ukrajinskej krízy. Nastolenie mieru v EU je možné len v spolupráci s Ruskom, nie je možné ho dosiahnuť bez jeho spolupráce. (The Economist, 2014_A)

Merkelovej politická stratégia je postupne spĺňať jednotlivé body mierového procesu. Na začiatku bolo potrebné zastaviť boje, upokojiť napätú situáciu a vytvoriť priestor pre mierové rozhovory (BBC Monitoring European, 2014). Jej odkaz a snaha sa pretavili do jedného z prvých rokovaní na tému rusko-ukrajinská kríza. 12. marca 2014 viedli telefonický rozhovor ruský prezident spolu s hlavným predstaviteľom OSCE Didierom Burkhalterom a rozoberali možné spôsoby prekonania krízy. Obaja zdôraznili potrebu vytvorenia kontaktnej skupiny na Ukrajine umožňujúcu priame rokovania Ruskom a separatistami. Burkhalter vyjadril potrebu včasného zriadenia monitorovacej misie, ktorá by urýchlila a podporila bezpečnostnú situáciu, rovnako pre menšiny. (OSCE, 2014_C)

Podnet na vznik kontaktnej ukrajinskej skupiny viedol k vytvoreniu série trilaterálnych rokovaní, ktoré zohrali dôležitú úlohu pre dočasné zastavenie bojov. Vyjednávania rozoberali najvážnejšie body ohrozujúce mier na východe Ukrajiny. 17. júla 2014 sa konalo rokovanie predstaviteľov Ukrajiny, Ruskej federácie a OSCE, ktorí

nadviazali video konferenciu so zástupcami separatistov v oblasti Donetsk. Hlavným bodom vyjednávania bolo zostrelenie letu spoločnosti Malaysian airlines, pričom sa podarilo dohodnúť nasledovné:

- uzavrenie oblasti a povolenie miestnym autoritám začať prípravy na nájdenie tiel obetí
- poskytnutie bezpečného vstupu a garanciu ochrany pre národnú vyšetrovaciu komisiu, rovnako pre medzinárodné vyšetrovacie inštitúcie na území
- garancia ochrany a voľného vstupu pre zástupcov OSCE
- spolupráca s relevantnými ukrajinskými autoritami v súvislosti s vyšetrovaním (OSCE, 2014_A)

Rokovanie môžeme označiť ako prvý diplomatický úspech, pretože sa podarilo priamo vyjednávať s hlavnými predstaviteľmi konfliktu. V ďalších krokoch sa diskutovalo o prepustení zajatcov a príslušníkov oboch strán držaných v nehumánnych podmienkach. OSCE označilo tento krok ako dôležitú súčasť zabezpečenia mieru a uzavretia zmluvy o zastavení bojov. Ďalej sa zdôraznila nutnosť zavedenia monitoringu podporovaného OSCE, ktorý by kontroloval rusko-ukrajinské hranice. (OSCE, 2014_B)

2.septembra 2014 sa naživo v Minsku stretli reprezentanti trilaterálnych dohôd s predstaviteľmi samovyhlásených republík Luhansk a Donetsk. Stretnutie nadviazalo na bilaterálne rokovanie prezidentov Putina a Poroshenka, ktoré sa uskutočnilo 26. augusta a na ktorom vytýčili hlavné body mierového procesu.

Diplomatické snahy v prvej fáze krízy vyvrcholili 5.septembra 2014 podpísaním Dohody o ukončení bojov na Ukrajine, podpísanej v Minsku (Príloha 4). Dohoda bola podpísaná zástupcami Ukrajiny (bývalý prezident Leonid Kučma), DĽR (Alexander Zacharčenko a vicepremiér Andrej Purgin) a LLR (Igor Plotnickij), úlohu mediátorov sprostredkovali ruský veľvyslanec v Kyjeve Michail Zurabov a zástupkyňa OBSE Heidi Tagliaviniová. Zmluva sa týkala nutnosti zachovania politického dialógu medzi súperiacimi stranami, oficiálneho zastavenia bojov a paľby, kontroly rusko-ukrajinských hraníc a reparácie územia zasiahnutého bojmi. Okrem iného sa podporila výmenu zajatcov oboch strán, poskytovanie humanitárnej pomoci a stiahnutie ťažkých zbraní z územia. (OECD, 2014_D)

V priebehu dvoch týždňov sa ale nepodarilo udržať pokoj a mier, obe strany porušovali zastavenie paľby a nepokoje pokračovali. Z toho dôvodu sa 19. septembra podpísalo Memorandum, ktoré malo podporiť protokol a doplniť potrebné kroky k dosiahnutiu spoločného cieľa (Príloha 5). Hlavné body, okrem prostriedkov na dodržiavanie mieru, bolo stiahnutie ťažkej vojenskej techniky 15 km z každej strany a vytvorenie 30 km dlhé ho izolačného pásma, zakázanie útočných operácií a použitie bojových lietadiel v oblasti bezpečnostnej zóny, odchod zahraničných vojsk z konfliktnej zóny a vytvorenie pozorovacej misie na kontrolu dodržiavania Protokolu z Minsk. (Interfax-America, Inc. 2014)

Nanešťastie sa tento diplomatický úspech nepodarilo dotiahnuť do konca a krátko po uzavretí zmlúv sa začalo hrubo porušovať prímerie. Obe strany sa začali navzájom obviňovať z porušovania bodov memoranda a protokolu a separatisti začali vyvolávať ďalšie vlny nepokojov. Andrei Purgin obvinil Kyjev z rozvracania mierovej zmluvy, nakoľko sa neuskutočnila výmena zajatcov, zadržali sa ďalší podporovatelia separatistov a ukrajinskí vyjednávači neboli ochotní komunikovať s predstaviteľmi DĽR a LLR. Podľa Purgina sa neodstránili ťažké zbrane z územia, nepodporilo sa odstraňovanie mín, ale naopak sa opätovne začalo so zatýkaním ľudí a označovaním separatistov za teroristické jednotky. (Interfax-America, Inc. 2014_B)

V novembri sa ukrajinský minister zahraničných vecí vyjadril k porušovaniu dohôd z ruskej strany. Podľa neho Rusko neurobilo jediný krok k naplneniu obsahu zmluvy a celé diplomatické snahy sabotuje. Aktívne boje pokračovali a Moskva neposkytla adekvátnu ochranu misii OSCE a dokonca obmedzila jej pôsobnosť z kontroly rusko-ukrajinskej hranice. Podobne ako separatisti zdôraznil porušenie odchodu cudzích vojsk z oblasti Luhansk a Donetsk. Voľby konajúce sa na východe Ukrajiny, označené Západom za neplatné, Rusko neodsúdilo, čím dalo najavo snahu udržať v oblasti nepokoj a napätie. Voľby pritom jasne porušili Dohodu z Minsk, nerešpektovali teritoriálnu integritu a suverenitu a keďže Rusko s Kyjevom nemali dohodu o ich možnom konaní, mali by byť zavedené sankcie voči Moskve. Podľa ministra to bol pokus legalizovať teroristickú skupinu na východe Ukrajiny.

Ruský minister zahraničných vecí ale naopak vyjadril podporu uskutočneným voľbám z dôvodu slobody prejavu miestneho obyvateľstva a podľa neho boli vykonané

v súlade s právom a dohodou z Minsk. *“We will certainly recognize their results”*. (Interfax-America, Inc. 2014_C)

Kompletný kolaps prvej zmluvy z Minsk nastal počas januára, kedy separatisti obsadili Donetské medzinárodné letisko a prehlásili, že Minský protokol nebude možné akceptovať v aktuálnom znení a nebudú pokračovať v rozhovoroch o zastavení bojov. Ukrajinský parlament označil Rusko za agresora a separatistov za teroristickú organizáciu.

Po neúspechu prvej zmluvy z Minsk sa Západ začal deliť na dve skupiny - tí, ktorí aj v pokročilom štádiu konfliktu verili v silu diplomacie (na čele s nemeckou kancelárkou) a tých, ktorí začali zastávať názor vojenského zásahu. Viceprezidentka Európskej Komisie a vysoká predstaviteľka EU pre zahraničné vzťahy a bezpečnostnú politiku, Federica Mogherini, sa v Helsinkách 5. marca vyjadrila, že pre Európu je jediné prípustné riešenie krízy diplomacia, nie ozbrojený útok. Svoju úlohu majú ešte zohrať sankcie a OSCE. EU by s ňou mala aktívne spolupracovať, posilniť východné hranice a zároveň fungovať ako diplomatický mediátor. (IANS English, 2015)

Aby diplomacia mohla začať plniť svoju hlavnú funkciu a pomôcť zastaviť boje, musí byť v prvom rade frontová línia stabilizovaná. Podľa USA musí byť Ukrajina schopná brániť sa sama a mať na to patričné vybavenie, predovšetkým protitankové rakety, protipalebné radary, zariadenia s nočným videním a zabezpečenú komunikáciu s ostatnými stranami. To všetko je dostupné v amerických alebo spojeneckých skladoch. USA tvrdí, že to nie je vojna všetkých proti Rusku, ale pomoc slabšej krajine. (Clark, 2015)

Barack Obama po opätovnom vstupe ruských vojenských jednotiek na ukrajinské územie znovu zvážil túto možnosť, nie je však presvedčený, či táto akcia niekam povedie, preto váha s aktivitou. Kvôli svojmu postoju bol Obama tvrdo kritizovaný opozičnou politickou stranou aj jeho kolegami. Podľa mnohých je Obama naivný a slabý, nerozhodný vodca, ktorý sklamal ľudí a Ukrajincov. Vďaka nemu sa spomalila možnosť vyriešiť situáciu a už dávno mal zásobovať ukrajinskú armádu vojenskou výzbrojou. Je preto pochopiteľné, že sa Obama obracia bližšie k Nemecku a európskym spojencom, ktorí radikálne odmietajú vyslanie vojska na východ (Baker, 2015). Spolu s Angelou Merkelovou sa zhodli na tom, že v 21. storočí je neprípustné dovoliť

prepisovať hranice krajín ozbrojenou silou. Je to vec, ktorá ohrozuje nielen Ukrajinu, ale aj celú Európu. (Clark, 2015)

Obama má na odsun armádnej pomoci Ukrajine dobrý dôvod. Obáva sa trvalého prerušenia vzťahov s Ruskom, ktoré potrebuje zapojiť do globálnych záležitostí (zníženie počtu jadrových zbraní, odstránenie iránskeho jadrového problému, ochrana životného prostredia, cybersecurity). Západne sankcie síce smerovali na potlačenie protiprávných krokov Ruska, nechceli ho ale zničiť v plnej miere. USA chce silné, prosperujúce a sebavedomé Rusko, ktoré by bolo rovnocenným partnerom pri iných globálnych problémoch. Podľa expertov ale nie je možné rovnocenné postavenie, ak USA jasne nevymedzí možné hranice (Lafranchi, 2015). Na to je vhodnejšie využitie nástrojov diplomacie.

Obama preto spolu s európskymi spojencami pracovali na nájdení vhodného diplomatického riešenia. Vedúcu úlohu v druhej fáze rusko-ukrajinskej krízy ale zohrala jednoznačne Angela Merkelová, ktorá povzbudila svojich kolegov z Ukrajiny, Ruska a Francúzska, aby prijali francúzsko-nemeckú dohodu zameranú na uzavretie mieru na východe Ukrajiny. Podľa kancelárky je nevyhnutné zachovanie princípu územnej celistvosti. Ak sa princíp podcení, nebude možné udržať pokoj v Európe z dlhodobého hľadiska. Plán je založený na neúspechu mierovej dohody uzavretej v Minsku 5. septembra 2014 s dôrazom na lepšie načasovanie. (Asia News Monitor, 2015)

Merkelová a Hollande museli konať, ak chceli predísť celoeurópskym dôsledkom. Kvôli americkým návrhom zapojiť sa do krízy vojensky sa museli o to viac snažiť prísť s vhodným diplomatickým riešením. Nemecko sa obávalo reakcie prezidenta Putina, ktorý by mohol vnímať vojenské dodávky Ukrajine ako začiatok vojny a jasnú provokáciu (Parfitt, 2015). Našťastie si tieto riziká najvplyvnejšia žena EU uvedomuje a neustále vytvára možnosti pre riešenie konfliktu.

9. februára 2015 sa stretli reprezentanti Nemecka, Francúzska, Ukrajiny a Ruska, aby prediskutovali vojenskú pomoc Ukrajine a našli komplexné riešenie prijateľné pre všetkých. Programový balík sa vypracoval v Berlíne s cieľom neskoršieho summitu v Minsku, ktoré viedlo k podpísaniu druhej mierovej dohody. (Troianovski, 2015)

Diplomatická aktivita Nemecka a Francúzska nespočívala len v úlohe mediátora, Merkelová a Hollande predostreli Putinovi novú dohodu založenú na prvej Minskej

dohode, upravenej podľa najnovšieho vývoja situácie (Príloha 6). Kľúčovým sa stalo územie obsadené separatistami, ktoré získalo vysokú mieru autonómie. Znamená to zvýšený stupeň miestneho velenia a kontroly, možnosť zriadiť obecné zastupiteľstvá, vymenovať prokurátorov a sudcov, postaviť policajnú družinu a nadviazať otvorený kontakt s Ruskom. Moskva to prijala pozitívne, separatisti ale s opovrhnutím a držaním sa ich vlastných neplatných volieb z novembra. Podľa posledných udalostí je podľa Andreia Purgina možnosť akejkoľvek politickej únie neprijateľná. (Oliphant, 2015)

Zmluva z Minsk II bola obrovským pokrokom diplomatických snáh a pravdepodobne je to to najlepšie, čo mohla Merkelová v tomto stupni krízy urobiť (Príloha 6). Napriek tomu sa vyznačuje niekoľkými nedostatkami, ktoré môžu predĺžiť proces nastolovania trvalého mieru. V prvom rade sa jedná o nevyspytateľnosť separatistov, ktorých správanie aj napriek popieraniu plne závisí na nálade Moskvy. Tá ich vojensky zásobuje a kým tento fakt neprestane, mier sa nepodarí presadiť. Merkelová a Hollande majú v tomto smere obmedzené možnosti, pretože Putin otvorene nepriznal podporu separatistov alebo účasť ruskej armády na konfliktnom území. Nie je teda možné zahrnúť do zmluvy zastavenie ruských vojenských dodávok. (Parfitt, 2015)

Hlavná požiadavka prezidenta Poroshenka bol práve odchod cudzích vojsk z územia. To by ale vyžadovalo posilnenie kontroly Ukrajiny na hraniciach, prípadná kontrola zo zahraničia, čím by nebolo možné pre ruskú armádu v tichosti vkročiť na cudzie územie. Problém dohody je absencia časového rozvrhu a dátum, do ktorého sa musí vyňatie vojsk uskutočniť. Ak by Poroshenko tlačil v tomto smere na Putina, odišiel by s prázdnyimi rukami. V skutočnosti dohoda z Minsk nevyžadovala žiadny ústupok z Putinovej strany (Blair, 2015). Ďalšou chybou bolo Poroshenkove prehlásenie, že žiadna federalizácia ani autonómia východu krajiny sa bez jeho súhlasu neuskutoční, inak hrozí v opačnom prípade vojna. Tým ohrozil dosiahnuté diplomatické snahy a podráždil separatistov, aj samotnú Moskvu. EU sa snažila nájsť riešenie vhodné pre obe krajiny, v konečnom dôsledku ale ustúpili silnejšej strane. (Shevtsova, 2015)

Reakcie ostatných svetových predstaviteľov na uzavretie novej mierovej zmluvy sa čiastočne rozchádzali. Washington ocenil snahu nemeckej a francúzskej diplomacie a vyjadrili vďaka za úsilie, ktoré predstavuje nádej na ukončenie bojov. USA ale zdôraznilo nutnosť začať plniť všetky body dohody čo možno najskôr. Druhý prúd v USA na čele so senátorom Johnom McCainom označili diplomatické snahy za hlúpe a

naivné a držal sa názoru vojenskej sily. Podľa nich sa len ukázal strach USA o stratu výhodného partnera (Lafranchi, 2015). Veľká Británia a David Cameroon rovnako poďakovali za nádej na mier, vyslovili ale silné pochyby o skutočnom naplnení sľubov. Rovnako Švédsko sa k dohode postavilo skepticky. (Akkoc, Oliphant, 2015)

Druhá zmluva v Minsku ukázala silu diplomacie Vladimíra Putina, ktorý dotlačil Západ prijať také podmienky, ktoré prednostne vyhovujú práve Rusku. K tomu dopomohli aj stúpenci zbližovania s Ruskom naprieč Európou, odporcovia sakncii a tí, ktorí verejne vyhlasovali možnosť tretej svetovej vojny. Vďaka stúpencom mieru sa svet obával, že Rusko sa nemieni vzdať, aj keď by to malo znamenať obrovské ekonomické či ľudské straty. Rusko pritom obviňovalo najmä USA z ich snáh presadiť svoje prvenstvo všetkými prostriedkami a obkľúčiť Rusko na ich území. Lavrov to označil za jasnú príčinu eskalácie napätia.

Putin je teda jasný víťaz, pretože sa mu podarilo dosiahnuť toľko, čo nikto nečakal. Ak sa východ Ukrajiny autonómne osamostatní, budeme vidieť zvláštny a nestabilný štát silne závisiaci na svojom veľkom ruskom susedovi, ktorý bude kontrolovať situáciu celej Ukrajiny. Zmluva nebola len o nastolení mieru a upokojení situácie na východe Ukrajiny, v širšom poňatí sa jednalo o postoj sveta voči agresorovi, ktorý chce diktovať nové pravidlá na medzinárodnej scéne. V tomto hľadisku Západ prehral a je otázne, či Rusko nebude skúšať svoje možnosti aj naďalej. (Shevtsova, 2015)

3.3 Zhodnotenie možností diplomacie zabrániť aktuálnemu napätiu

Predchádzajúca kapitola podrobne vysvetlila, aký význam zohrala diplomacia od začiatku krízy až do súčasnej doby. Otázkou ale ostáva, či mohla diplomacia reálne zabrániť vzniku konfliktu, či sa dalo predísť použitiu vojenskej techniky a zachrániť tisíce ľudí, ktorí v bojoch zahynuli.

Hlavný problém súvisí s Asociačnou zmluvou, ktorou chcela EU posilniť západný vplyv na Ukrajinu a postupne sa rozšíriť na východ Európy. Tieto snahy začali od konca Studenej vojny a Rusko cítilo ohrozenie z možného oslabenia moci. EU a USA urobili obrovskú chybu, ktorú si v konečnom dôsledku odniesla Ukrajina. Postavili ju do

neriešiteľnej situácie, kedy si musela jasne vybrať jednu stranu, s ktorou bude spolupracovať. (Nineham, 2015)

Západ nepochopil, že Ukrajina nemohla prejsť reformami tak rýchlo, ako si EU predstavovala a nebolo možné vykonať to celoplošne a naraz. Spoločnosť bola silne rozdelená a ekonomika z veľkej časti priamo závislá na Rusku. EU zlyhala pri určení cieľov s Ukrajinou-jedna vec bolo pripraviť Ukrajinu na európske pomery a reformy a druhá vec vymaniť ju spod ruského vplyvu. Európa spolu s Amerikou pravdepodobne podcenili historicko-kultúrnu analýzu Ruska a Ukrajiny a zanedbali fakt, že Ruská federácia si nemôže dovoliť prísť o svojho najvýznamnejšieho partnera. Tým pádom bola prílišná snaha tlačiť na Ukrajinu kontraproduktívna a výsledkom bola súčasná kríza. (Star Tribune, 2013)

EU mala hneď na začiatku zabrániť možným nepokojom a motivovať Ukrajinu k pripojeniu. Ukrajina bola krajinou zmietanou výmenou vlád, Yanukovych sa snažil vyhrať voľby nezákonne, čo sa mu vďaka oranžovej revolúcii nepodarilo. Nanešťastie sa to prejavilo vo zvýšenej miere korupcie a zlého ekonomického vedenia. Tým pádom bola Yanukovichova cesta za Ruskom vedená ekonómami, nie geopolitikmi. Už vtedy sa predpokladalo, že ak sa niekto nepostaví Putinovi, bude sa snažiť tlačiť na východ Ukrajiny ešte viac.

Ak sa tomu USA a EU chceli vyhnúť, mali poslať jasný a zrozumiteľný odkaz, že očakávajú mierumilovný koniec protestov a že vláda nesmie zopakovať tvrdý zásah, o ktorý sa pokúsila koncom novembra 2013. Ak by sa Yanukovichova vláda uchýlila k použitiu sily, čelili by ekonomickým dôsledkom, najmä sankciám. Navyše mala EU zdôrazniť jednotný postoj USA na túto problematiku.

Jedným z dôvodov preferencie Ruska pred EU bol ukrajinský dlh, ktorý neboli schopní splatiť. To využil prezident Putin, ktorý bol ochotný poskytnúť peniaze okamžite. MMF síce prišiel s pomocou, no so zdĺhavými, aj keď nevyhnutnými reformami. USA a EU nemali veľa možností ako pozmeniť reformy, mohli ale poskytnúť Ukrajine pomoc dostať sa z ťažkého obdobia. Okrem krátkodobej výpomoci bolo hlavné presvedčiť Yanukovicha, že cestou z ekonomickej aj politickej priepasti je spolupráca s EU. (Star Tribune, 2013)

"Ukraine has been independent for 20-plus years. It's an ancient nation and a young state. What's in play is the ability of this country to determine its own future, to have a sense of sovereignty, to be in charge of its own affairs - and the short-term benefit of a bailout ... is an extraordinarily high cost that Putin owns you." DAMON WILSON, executive vice president of the Atlantic Council (Ibid)

Problém diplomatického zlyhania v konflikte teda spočíva v nedorozumení a nepochopení oboch strán. Ak zohľadníme fakt, že 60% exportu Ukrajiny ide do colnej únie (Rusko, Bielorusko, Kazachstan), je pochopiteľná vôľa Ukrajiny udržiavať blízke vzťahy s týmito krajinami. Mnohí si myslia, že riešenie súčasnej krízy je formácia trilaterálneho vzťahu medzi EU, Ukrajinou a Ruskom, ktorý by spĺňal požiadavky každého člena. Ak EU pochopí nevyhnutnosť rusko-ukrajinského vzájomného vzťahu a ich prepojenosť, trilaterálna dohoda by mohla byť rozhodujúca. (Lozansky, 2013)

Nanešťastie túto možnosť väčšina vrchných predstaviteľov EU odmietla a jedine nemecká kancelárka Angela Merkelová bola ochotná nezavrhnúť novú myšlienku hneď na začiatku. Tým pádom je zjavné, že EU sa skrývala za zámienky typu *podpora demokracie, pomoc postsovietským republikám v ekonomickom rozvoji a jednotná Európa*, v skutočnosti ale konala pre svoj vlastný prospech a snahu oslabiť pozíciu Ruska, ktoré začalo presadzovať svoju skutočnú silu. Každá snaha donútiť Ukrajinu odkloniť sa od Ruska ale skôr či neskôr zlyhá. Čím skôr si to EU uvedomí, tým lepšie. (Ibid)

3.4 Medzinárodný kontext a postoj USA a EU

Postoj EU a USA na ukrajinskú krízu sa vo všeobecnosti zhoduje, obe mocnosti vidia ruskú aktivitu ako protiprávnu s nutnosťou vyriešiť konflikt čo najskôr. Jednotlivé krajiny sa ale v mnohých postojoch líšia, čo mohlo prispieť k predĺženiu bojových podmienok. Najväčšie riziko spočívalo práve v opozitných postojoch EU a USA, ktoré sa miestami nezhodovali na využití vhodných nástrojov. Aj keď prezident Obama zastával rovnaký názor ako nemecká kancelárka, americkí republikáni spustili otvorenú kritiku nielen na stranu svojho prezidenta, ale aj nemeckej predstaviteľky. Podľa nich sa Nemecko Ukrajine otočilo chrbtom, keď zamietli vojenskú pomoc Ukrajine. Merkelová

povedala, že tento krok by len vyprovokoval Rusko, ktoré by o to viac pomáhalo separatistom.

Nemecký minister zahraničných vecí Frank-Walter Steinmeier to označil za kontraproduktívne a povedal: *“Nie sme aj tak dosť blízko bodu, kedy už nie je možné niečo zmeniť a riešenia za diplomatickým stolom jednoducho zmiznú?”* Na to reagoval John Kerry s jasným postojom USA o poskytnutí vhodných prostriedkov, ak Rusko nebude spolupracovať na upokojení situácie. O aký druh prostriedkov sa jedná bližšie nekonkretizoval. Podľa Kerryho nie je USA rozdelené na dva prúdy, všetci zastávajú názor, že vojenská sila nič nevyrieši a trvajú na využití diplomacie. Čím dlhšie ale kríza bude trvať, tým prísnejšia bude musieť Amerika byť. Nespomenul síce vojenskú podporu, označil ju ale ako inú pomoc okrem ekonomickej, čím nechal otvorené dvere Obamovej stratégie. Aj Angela Merkelová bola silne kritizovaná republikánmi kvôli priamym diskusiám s Putinom ako rovnocenným partnerom a minimálnou ochotou prijať tvrdšie prostriedky. Senátor John McCain považuje totižto akékoľvek ústupky Putinovi za hlúpe a naivné, podporujúce jeho agresiu v Európe. (Troianovski, 2015)

V rámci EU sa Francúzsko spolu s Nemeckom správajú najprívetivejšie k Rusku, Veľká Británia a USA žiadajú prísnejšie podmienky. Najtvrdšie vystupujú pobaltské štáty. UK ale prehodnotilo zákaz exportu do Ruska a schválili možnosť pre súkromné osoby a spoločnosti získať útočné a ostrelovacie zbrane. Podľa hovorcu vlády neboli zbrane povolené vojenským jednotkám.

S prehľbovaním krízy a sankciami uvalenými na Rusko sa spomalil export do tejto oblasti. Francúzsko ale plánuje v tichosti podporiť vývoz vojenskej bojovej techniky vrátane ozbrojených vozidiel a s Ruskom uzavrelo dohodu o kúpe dvoch helikoptér Mikstral v celkovej hodnote 1,2 miliónov eur. Spolu s nimi vyviezlo viacero vojenských vozidiel, ktoré Rusko podrobuje skúške. Renault Truck Defense ale odmietol, že vozidlá boli expedované do Ruska. Spojenci vyjadrili obavy nad možnosťou poskytnúť Rusku toto vojenské vybavenie z dôvodu zneužitia. Otázkou teda ostáva, na ktorej strane Francúzsko vlastne stojí. (Tran, 2014)

Fínsko sa postavilo ku kríze jasne. Minister obrany zrušil rokovanie s ruským ministrom obrany, aby podčiarkol odmietanie ruskej anexie. Fínsko sa obávalo verejnej mienky, ktorá by mohla stretnutie vnímať ako podporu Ruskej federácii. (Ibid)

Naprieč Európou sa ale nájdu odporcovia Západu, ktorí stoja na strane ruského prezidenta a obviňujú najmä USA z príčiny a dôsledkov krízy. Jednou z takých krajín je Maďarsko, ktoré Moskva označila za jedného z najvýznamnejších obchodných a ekonomických partnerov. Silnejúci rusko-maďarský vzťah sa odvíja od éry Sovietskeho zväzu a v súčasnosti je založený na maďarskej lojalite založenej na vysokej energetickej závislosti. Ministerský predseda Viktor Orbán sa aj napriek potvrdeniu nutnosti dodržať ukrajinskú územnú integritu netajil sympatiami s Ruskom a zastával podobný názor o Kyjevskej vláde, ktorú označil za nedemokratickú, diskriminujúcu menšiny. (Sadecki, 2014)

Aj v Českej republike vyjadrilo niekoľko politikov ostrú kritiku Západu, jedným z nich je bývalý prezident Václav Klaus (Príloha 7). Podľa neho sa Rusko stalo obeťou agresie Západu, na ktoré muselo reagovať a svet sa momentálne kvôli konfliktu ocitá v druhej Studenej vojne. Západ zlyhal na východe Európy už počas revolúcie na Ukrajine, ktorú údajne vyvolali USA. Klaus obviňuje zahraničné intervencie za zasahovanie do vnútorných záležitostí Ukrajiny a na príklade rozdelenia Československa dáva ukazuje nutnosť Ukrajiny vysporiadať sa s krízou sama a prijať kompromisy z vlastnej iniciatívy. Bývalý prezident otvorene poprel prítomnosť ruskej armády na východe Ukrajiny, aj napriek dôkazom vyšetrovacích tímov.

Nejednotnosť názorov európskych krajín a ich predstaviteľov vyvoláva špekulácie o skutočnom pôvode krízy. Svet sa delí na tých, ktorí vidia v osobe ruského prezidenta dôvod konfliktu, a tých, ktorí sa ho zastávajú a označujú za skutočnú hrozbu najmä USA. V Prílohe 8 uvádzam názory ruských a ukrajinských študentov VŠE na aktuálne napätie, ktorí sa výrazne odlišujú vo videní skutočného vinníka. Mnohí považujú Putina za vzor odvahy a statočnosti a anexiu Krymu vidia ako prirodzený priebeh udalostí. V skutočnosti je zložitá určiť jedného vinníka, pretože obe strany urobili chyby, ktoré viedli k eskalácii napätia. Pravda sa ukáže až s odstupom času, no európske vedenie, USA aj východ Európy by sa mali spojiť a aj napriek rozdielnym názorom dotiahnuť mierové procesy do úspešného konca a vylúčiť ďalšie prípady ľudské straty.

ZÁVER

Rusko-ukrajinská kríza predstavuje najväčšie ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti od konca Studenej vojny. Opäť sa stretávame s rozdelením sveta na dva bloky, Východ a Západ, pričom novodobý systém medzinárodných vzťahov musí čeliť narušeniu základov ustanovených medzinárodných dohôd a zmlúv. Z tohto dôvodu je nevyhnutné zaoberať sa rusko-ukrajinskou krízou, jej začiatkom, priebehom a dôsledkami, ktoré má nielen pre Ukrajinu, ale aj pre zvyšok sveta.

Hlavný cieľ bakalárskej práce spočíval v posúdení vplyvu diplomacie v rusko-ukrajinskej kríze, ktorý sa odvíjal od naplnenia jednotlivých dielčích cieľov. Prvá kapitola sa venovala pojmu diplomacia a jej unikátnemu významu pri riešení medzinárodných konfliktov. Z historického pohľadu je evidentná nutnosť využitia diplomatických prostriedkov pri vyjednávaní, jednotlivé konferencie a uzavreté zmluvy dokázali prekonať napäté situácie a dohovorom vyriešiť problém s obmedzeným vojenským zásahom. Vďaka nepretržitej komunikácii a diplomatickým osobnostiam sa medzinárodný systém posunul značne dopredu, rozvinulo sa medzinárodné právo a jednotlivé štáty sa zaviazali k preferencii diplomacie pri bilaterálnych či multilaterálnych nedorozumeniach.

Osobitú úlohu zohráva preventívna diplomacia, ktorá spočíva v budovaní takého prostredia, v ktorom ozbrojený konflikt za bežných okolností nenastane. Jej úlohou je zabrániť eskalácii už vzniknutého napätia, poskytnutie možností pre súperiace strany prerokovať možné riešenia, možnosť pre tretiu stranu vystupovať ako mediator a dbať na udržanie komunikačného kanála medzi oboma stranami. Včasná a vhodne načasovaná diplomacia je šetrná nielen zo strany ľudských strát, ale aj z ekonomických výdavkov spojených so zbrojením. Preto je diplomacia aj napriek nedostatkom (narastajúci negatívny názor na neúspech a slabosť diplomatov, nové a zložitejšie problémy, ktoré predlžujú rokovania a výsledky vyjednávaní, častý problém nájsť kompromis) to najlepšie, čo môžu štáty v MV využiť.

Druhý dielčí cieľ spočíval v kultúrno-historickej analýze Ruska a Ukrajiny, ktorá mohla zásadne ovplyvniť kroky, ktoré viedli k súčasnej kríze. Kultúra zohráva významnú úlohu vo vystupovaní daného štátu v MV a aj v tomto prípade jej špecifiká

vykazujú zmeny v správaní v porovnaní so Západom. Najdôležitejší rys predstavuje pravoslávne náboženstvo a s ním spojená paradigma ruskej kultúry – Rusi odsudzujú racionálne vnímanie západného sveta a presadzujú emotívne vnímanie reality. Kladú veľký dôraz na tradíciu, nie sú tak otvorení zmenám ako Západ. Rus sa cíti byť silnou osobnosťou, zároveň je ale rovnoprávnym členom národa, ku ktorému ho viažu silné emócie a oddanosť. Vzťah k autorite súvisí s náboženským motívom-panovník je zástupca Boha na zemi, je preto vodcom ruského národa a jeho obyvatelia v ňom vidia modlu, ku ktorej vzhládajú. V zemi panuje rešpekt k prezidentovi Putinovi a neopísateľná oddanosť.

História rusko-ukrajinského vzťahu je dodatkom ku kultúrnemu rozmeru a prispieva k pochopeniu konania prezidenta Putina. Ten sa veľakrát odvolával na spoločné počiatky Východných Slovanov na prelome 4. a 5. storočia, kedy vznikli prvé obchodné osady Novgorod, Smolensk, Černigov a Kyjev. Spoločný vývoj pokračoval aj počas nasledujúcich storočí, vďaka prijatiu kresťanstva sa začali budovať styky so Západom, všetko sa ale zmenilo po vpáde Tatáskych Mongolov na územie, ktoré rozdrobilo už vtedy prosperujúcu Kyjevskú Rus. Od toho času nastali pre Ukrajinu ťažké časy a jej územie sa niekoľkokrát delilo medzi súperiace mocnosti. Ruské imperium dokázalo postupne získať späť stratené časti územia a Ukrajina sa opäť pripojila k svojmu historickému susedovi. Podmienky pre život Ukrajincov ale neboli jednoduché a tým pádom si zachovali bojovnosť a vôľu osamostatniť sa. Vďaka Michailovi Gorbachovi sa to po podpísaní Bielovežských dohôd v roku 1991 aj podarilo.

Osobitý význam pre moju prácu zohrala územná história polostrova Krym, ktorá hrá kľúčovú úlohu v súčasnej kríze. Krym sa stal súčasťou Ruska v roku 1783, keď ho k územiu pripojila Katarína Veľká, ktorá chcela získať dominantné postavenie v Čiernom a Stredozemnom mori. Dlhá a ničivá Krymská vojna znamenala porážku pre Ruské imperium, Krym ale ostal jeho súčasťou až do roku 1917, kedy bol vyhlásený za samostatný štát, čo trvalo len krátko a o štyri roky neskôr sa stal súčasťou Ruska ako Krymská sovietska republika. V roku 1954 predal Nikita Chruščov Krym Ukrajine, ktorý si ale zachoval výrazný autonómny charakter a ruské snahy získať polostrov späť sa aj napriek očakávaniam v tom čase neuskutočnili. Krym ostal ale bodom sporu aj po osamostatnení Ukrajiny kvôli čiernomorskému ťod'stvu. Pôvodná dohoda rozdelenia medzi oboma štátmi rovným dielom bola porušená z ruskej strany, keď vyhlásila oblasť spolu s mestom Sevastopol za súčasť Ruska. Ukrajina spolu s Radou bezpečnosti tento

čin odsúdili ako nelegitímny a situácia sa dočasne upokojila. Kultúrno-historická analýza zohrala v napätí výraznú úlohu, nakoľko sa k nej odvolával sám prezident Putin v snahe ospravedlniť svoje konanie medzi Rusmi, ale aj medzi ostatnými členmi MV. Ruské obyvateľstvo to vo väčšej miere uznalo, zvyšné štáty konali prevažne opačne.

Hlavný cieľ práce spočíval v posúdení vplyvu diplomacie na začiatok a priebeh krízy. Medzinárodné organizácie stáli od samého začiatku na strane nutnosti využitia mierových prostriedkov a hlavní predstavitelia EU a USA sa spojili proti ruskému agresorovi. Prvotné snahy amerického prezidenta vyjednávať s Putinom neboli úspešné, čo viedlo k uvaleniu prvých sankcií. Rovnako ani Angela Merkelová a David Cameron neuspeli v prvotných snahách komunikovať s Ruskom. Z tohto dôvodu zmenili zoskupenie G8 na G7 a miesto konania sa z pôvodného v Sochi zmenilo na Brusel. Podobne sa krajiny EU zhodli na odmietnutí pripojenia Ruska k OECD a International Energy Agency, rusko-európsky summit bol zrušený a členské štáty EU sa rozhodli neudržiavať bilaterálne stretnutia. Efekt na Rusko bol ale minimálny.

Najdôležitejšia osoba disponujúca adekvátnymi diplomatickými zručnosťami je bezpochyby Angela Merkelová, ktorá je ako jedna z mála schopná vidieť Rusko a Putina z viacerých strán. Chápe nespokojnosť Ruskej federácie spôsobenú rozpadom ZSSR, no zároveň dbá na dodržiavanie medzinárodného práva a zmlúv. Vďaka jej stratégii vybojovať mier postupne sa uskutočnilo jedno z prvých rokovaní medzi Putinom a prezidentom OSCE, v ktorom sa zhodli na nutnosti vybudovať na Ukrajine kontaktnú skupinu a zabezpečiť rokovania so separatistami. To viedlo z sériei trilaterálnych rokovaní, ktoré boli kľúčové na upokojenie bojov. 17.júla prebehla videokonferencia so separatistami, ktorí pristúpili na prvé medzinárodné kompromisy týkajúce sa zostrelenia malajzijskeho letu. Okrem prístupu k troskám lietadla a povoleniu vstupu zahraničných vyšetrovacích tímov na územie sa dohodla nutnosť kontroly hraníc a prepustenie zajatcov. Prvá fáza diplomatických snáh vyvrcholila 5.septembra 2014 podpísaním Dohody o ukončení mieru. Zmluva sa týkala nutnosti zachovania politického dialógu medzi súperiacimi stranami, oficiálneho zastavenia bojov a paľby, kontroly rusko-ukrajinských hraníc a reparácie územia zasiahnutého bojmi. Okrem iného sa podporila výmenu zajatcov oboch strán, poskytovanie humanitárnej pomoci a stiahnutie ťažkých zbraní z územia.

Kvôli neutíchajúcim bojom sa po dvoch týždňoch prijal Protokol, ktorý mal podnietiť dodržiavanie bodov zmluvy. Hlavné body, okrem prostriedkov na dodržiavanie mieru, bolo stiahnutie ťažkej vojenskej techniky 15 km z každej strany a vytvorenie 30 km dlhého izolačného pásma, zakázanie útočných operácií a použitie bojových lietadiel v oblasti bezpečnostnej zóny, odchod zahraničných vojsk z konfliktnej zóny a vytvorenie pozorovacej misie na kontrolu dodržiavania Protokolu z Minsk.

Nanešťastie sa diplomatické snahy nenaplnili a krátko po prijatí protokolu sa strany začali navzájom obviňovať z ich porušovania, čo viedlo k eskalácii ďalšieho napätia. Rusko podľa viacerých sabotovalo body zmluvy, neprestalo podporovať separatistov a neuskutočnilo odchod vojsk z ukrajinského územia. Navyše stáli za správnosťou referenda vo východnej Ukrajine, čím vzbudili vlnu rozhorčenia v EU aj USA. Po absolútnom kolapse prvej zmluvy z Minsk sa svet rozdelil na tých, ktorí stale verili v silu diplomacie a tých, ktorí začali presadzovať vojenské prostriedky. Najmä USA bolo vnútorne rozdelené a prezident Obama sa ako jeden z mála priklonil k nemeckej kancelárke. Kongres jasne presadzoval sprísnenie trestov a vojenskú pomoc Ukrajine, Obamu označili za slabého a naivného, našťastie sa ale prezident nenechal zastrašiť a vďaka európskym spojencom sa nevzdal myšlienky mierovej cesty. Práve v tom sa ukázala sila Angely Merkelovej-ak by sa priklonila aj ona k radikálnejšiemu prúdu, hrozba vojenského konfliktu by bola viac než istá.

Neutíchajúce snahy nemeckej kancelárky sa prejavili v nemecko-francúzskej iniciatíve jednať s Putinom a navrhnúť mu podmienky vhodné pre všetkých. EU teda nezohrala len úlohu mediátora, ale iniciátora mierovej zmluvy založenej na pôvodnej z Minsk, ktorá ale bola upravená podľa najnovšieho vývoja. Kľúčovým sa stalo územie obsadené separatistami, ktoré získalo vysokú mieru autonómie. Druhá zmluva z Minsk bolo to najlepšie, čo mohla Merkelová a Hollande v tejto fázy krízy urobiť, aj napriek absencii časového naplnenia zmluvy.

Osobitú funkciu zohrala ruská diplomacia na čele s Vladimírom Putinom. Jeho premyslená a cielená stratégia získala to, čo Rusko chcelo-Krym a autonómiu pre východ Ukrajiny. Putin tým rozšíril svoju sféru vplyvu a zabezpečil si nárazníkové územie v možnom konflikte. Vedomý si svojej moci a vďaka obavám EU a USA pustiť sa do ozbrojeného konfliktu si vybuďoval cestu k cieľu a s minimálnou námahou získal

maximum. V momente, keď sa situácia zhoršila, začal jednať s predstaviteľmi EU a USA, z jeho strany to ale prednostne znamenalo získavanie času pre naplnenie hlavného cieľa. Silou svojej osobnosti si získal názor ľudu a kult osobnosti Vladimíra Putina sa rozrástol o ďalších členov. V konečnom dôsledku vybojovala Merkelová a Hollande kompromis vyhovujúci najmä Putinovi.

Otázka možnosti diplomacie zabrániť konfliktu hneď na začiatku ostáva v určitej časti otvorená. Zlyhanie EU a USA je ale jasné – Asociačná dohoda bola neprípustná pre Ukrajinu v situácii, v ktorej bola. EU postavila Ukrajinu medzi dva súperiace bloky, z ktorých si jednoznačne nemohla vybrať len jedného partnera. USA a EU podcenili historicko-kultúrny kontext a vzájomnú ekonomickú závislosť oboch krajín. Ukrajina nebola pripravená čeliť reformám naraz a v takom tempe, ako chcela EU a Rusko nebolo pripravené vzdať sa svojho najvýznamnejšieho partnera. Ku kríze dopomohol aj strach Ruska z rozširovania NATO na východ.

Čo mal Západ urobiť bolo poskytnutie istoty Ukrajine v ťažkých časoch. Yanukovychova vláda sa uchýľovala k nezákonným praktikám a EU na to mala reagovať hrozbou zvýšenia sankcií ak nepokoje neutíchnu. V prípade obrovského dlhu bolo rozhodujúce uistiť Ukrajinu, že cesta von z krízy a nestability je spolupráca s EU. Jednou z možností bolo vytvorenie trilaterálneho partnerstva medzi Ukrajinou, EU a Ruskom, ktoré by vyhovovalo všetkým zúčastneným stranám. Nanešťastie túto možnosť takmer každý okrem Merkelovej hneď v zárodku zavrhol.

K predĺženiu trvania krízy dopomohol aj nejednoznačný postoj členských štátov EU a rozpoltenosť USA. Aj napriek väčšej podpore diplomatických snáh sa v EU objavujú predstavitelia, ktorí stoja na strane prezidenta Putina a odsudzujú správanie Západu. Jasným príkladom je Maďarská republika, ktorú Putin označil za jedného z najdôležitejších obchodných partnerov. Aj v ČR sa vrcholní predstavitelia prikláňajú názorom Putina, bývalý prezident Klaus označil za agresora Západ, ktorý celú situáciu zapríčinil. Francúzsko sa aj napriek zjavným snahám zastaviť Rusko pustilo do predaja vojenskej techniky, čo vyvoláva otázku, na ktorej strane vlastne stoja.

Dvojaký pohľad na krízu sa ukázal aj medzi študentmi VŠE, ktorých som podrobila štandardizovanému rozhovoru. Opýtani boli študenti pochádzajúci z Ruska a Ukrajiny, pričom som predpokladala nasledujúce hypotézy:

- Opýtaní študenti VŠE pochádzajúci z Ruska budú na strane Vladimíra Putina a budú odporovať rozhodnutiam a aktivitám Západu.
- Ďalej predpokladáme, že opýtaní študenti VŠE pochádzajúci z Ukrajiny sa budú názorovo líšiť v závislosti miesta ich bydliska: tí z východu Ukrajiny sa priklonia na stranu Ruska a tí zo západu Ukrajiny budú súhlasiť s politikou Západu

Ako vyplýva z odpovedí študentov, prvá hypotéza do väčšej miery odpovedá realite. Študenti z Ruska boli prevažne na strane ruského prezidenta, situáciu videli ako obrovskú katastrofu, ktorú si v prvom rade odnieslo obyvateľstvo. Anexiu vidia ako legitímnu, pretože Putin vypočul hlas ľudu. Podľa nich sa Západ, najmä USA, zaoberá vecami, ktoré nie sú ich záležitosťou a mali by prestať názorovo ovplyvňovať zvyšok sveta. Študent, ktorý už dlhé roky žije v Prahe, ale zastáva opačný názor a problém vidí jednoznačne v agresívnom Putinovi, ktorý chce podľa neho svet dokázať svoju moc. Všetci sa zhodli na nutnosti diplomacie pri riešení krízy.

Študenti z Ukrajiny sa názorovo líšia v závislosti od miesta ich narodenia. Zaujímavé je, že študentka z východu Ukrajiny jednoznačne označila Putina za agresora a aj napriek chybám všetkých strán ho obvinila za pôvodcu napätia. Podľa nej pripojenie v žiadnom prípade nie je legitímne a diplomacia EU bude účinná len vtedy, keď sa obe strany vzdajú snáh využitia vojenských zbraní. Druhý študent pochádzajúci z Charkova vidí problém v EU, ktorá podľa jeho slov manipulovala obyvateľmi počas Majdanu. Ruskú anexiu nepodporil, správanie Putina ale označil za logické a pochopiteľné. Rusku bolo podľa neho v poslednej dobe ublížené a tým pádom chcel Putin posilniť svoj vplyv vo svete. Jedným z problémov je súčasná ukrajinská vláda neschopná komunikácie a diplomacie. Posledná študentka, ktorej rodina žije na Kryme, sa odmietla k otázkam vyjadriť, nakoľko prišla počas krízy o niekoľko svojich blízkych.

Prieskum bol zameraný na inteligentných mladých ľudí študujúcich na VŠE a vďaka nemu som chcela demonštrovať jeden z hlavných problémov súčasnej krízy-názorovú nejednotnosť. Aj študenti pochádzajúci z konfliktných krajín sa nedokázali zhodnúť na označení hlavného agresora. Tým pádom sa to môže odzrkadliť aj v MO a u hlavných predstaviteľov a nastolenie mieru môže byť časovo zdĺhavé a problematické. Našťastie sa stále nájdu osobnosti, ktoré si naplno uvedomujú krehkosť východo-západného

vzťahu a kladú dôraz na to najdôležitejšie, o čo v podobných prípadoch ide-nedovoliť ďalšie straty na životoch.

PRÍLOHY

Príloha 1 – Ľudová pieseň znázorňujúca vnímanie nerovného vťahu medzi Ruskom a Ukrajinou (Bojko, Goněc. 1999. 81)

„Lenin púdu sľboval,

Stalin nám ji všechnu vzal,

Lenin o svobode pěl,

Stalin na nás s bičem šel.“

Príloha 2 – Charta OSN, Kapitola I, Ciele a zásady

Článok 1

Ciele Organizácie Spojených národov sú tieto:

1. Zachovať medzinárodný mier a bezpečnosť a pre tento cieľ robiť účinné kolektívne opatrenia, aby sa predišlo ohrozeniu mieru, odstránilo sa jeho ohrozenie a potlačil každý útočný čin alebo iné porušenie mieru, a v zhode so zásadami spravodlivosti a medzinárodného práva uskutočňovať mierovými prostriedkami úpravu alebo riešenie sporov alebo situácií, ktoré by mohli viesť k porušeniu mieru.
2. Rozvíjať medzi národmi priateľské vzťahy založené na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov, ako aj robiť každé iné vhodné opatrenia na posilnenie svetového mieru.
3. Uskutočňovať medzinárodnú spoluprácu riešením medzinárodných problémov hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho alebo humanitného rázu podporovaním a posilňovaním úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva.
4. Byť strediskom, ktoré by uvádzalo do súladu úsilie národov pri dosahovaní týchto spoločných cieľov.

Článok 2

Organizácia a jej členovia, sledujúc ciele vyhlásené v článku prvom, budú konať podľa týchto zásad:

1. Organizácia je založená na zásade zvrchovanej rovnosti všetkých svojich členov.
2. Všetci členovia Organizácie Spojených národov plnia svedomite záväzky, ktoré prevzali podľa tejto Charty, aby tak zabezpečili všetkým práva a výhody vyplývajúce z členstva.
3. Všetci členovia Organizácie Spojených národov riešia svoje medzinárodné spory mierovými prostriedkami tak, aby neohrozili medzinárodný mier a bezpečnosť ani spravodlivosť.
4. Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov.
5. Všetci jej členovia poskytnú Organizácii Spojených národov všemožnú pomoc pri každej akcii, ktorú urobí v súhlase s ustanoveniami tejto Charty, a vystríhajú sa poskytovať pomoc ktorémukoľvek štátu, proti ktorému robí Organizácia Spojených národov preventívnu alebo donucovaciu akciu.
6. Organizácia sa postará o to, aby i štáty, ktoré nie sú jej členmi, konali podľa týchto zásad, pokiaľ je to potrebné pre udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.
7. Nijaké ustanovenia tejto Charty nedáva Organizácii Spojených národov právo zasahovať do vecí, ktoré podstatne patria do vnútornej právomoci štátov, ani nezaväzuje jej členov, aby takéto veci podrobovali riešeniu podľa tejto Charty. Táto zásada však neprekáža, aby sa použili donucovacie opatrenia kapitoly VII.

Zdroj: Charter of The United Nations, *CHAPTER I: PURPOSES AND PRINCIPLES* [online], dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>

Príloha 3 – Zmluva z Minsk, 5. september 2014

PROTOCOL

On the results of consultations of the Trilateral Contact Group with respect to the joint steps aimed at the implementation of the Peace Plan of the President of Ukraine, P. Poroshenko, and the initiatives of the President of Russia, V. Putin:

Upon consideration and discussion of the proposals put forward by the participants of the consultations in Minsk on September 1, 2014, the Trilateral Contact Group, consisting of the representatives of Ukraine, the Russian Federation and the Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE], reached an understanding with respect to the need to implement the following steps:

1. Ensure the immediate bilateral cessation of the use of weapons.
2. Ensure monitoring and verification by the OSCE of the regime of non-use of weapons.
3. Implement decentralization of power, including by means of enacting the Law of Ukraine “With respect to the temporary status of local self-government in certain areas of the Donetsk and the Lugansk regions” (Law on Special Status).
4. Ensure permanent monitoring on the Ukrainian-Russian state border and verification by the OSCE, together with the creation of a security area in the border regions of Ukraine and the Russian Federation.
5. Immediately release all hostages and unlawfully detained persons.
6. Enact a law prohibiting the prosecution and punishment of persons in connection with the events that took place in certain areas of the Donetsk and the Lugansk regions of Ukraine.
7. Conduct an inclusive national dialogue.
8. Adopt measures aimed at improving the humanitarian situation in Donbass.
9. Ensure the holding of early local elections in accordance with the Law of Ukraine “With respect to the temporary status of local self-government in certain areas of the Donetsk and the Lugansk regions” (Law on Special Status).

10. Remove unlawful military formations, military hardware, as well as militants and mercenaries from the territory of Ukraine.

11. Adopt a program for the economic revival of Donbass and the recovery of economic activity in the region.

12. Provide personal security guarantees for the participants of the consultations.

Signed, Participants of the Trilateral Contact Group:

Ambassador Heidi Talyavini, OSCE

L.D. Kuchma, Second President of Ukraine

M.Y. Zurabov, Ambassador of the Russian Federation in Ukraine,

A.V. Zakharchenko, Donetsk Peoples Republic

I.V. Plotnitskiy, Luhansk Peoples Republic

(Annis, 2014)

Príloha 4 - Memorandum podpísané 19. septembra 2014 ako doplnok prvej zmluvy z Minsk

1. The ceasefire is to be considered mutual.
2. Subdivisions and military formations of the sides along are to stop in their juxtaposition as of September 19, 2014.
3. There is a ban on the use of all types of weapons and any form of offensive action.
4. Within 24 hours after the approval of this memorandum, all lethal weapons more than 100 millimeter caliber are to be moved back from juxtaposition by at least 15 kilometers (with the exception of those indicated below), including from residential areas, which will allow to create a zone from use of weapons of no less than 30 kilometers in width (the safety zone).

At the same time, artillery systems of more than 100 millimeter caliber are to be moved back from their juxtaposition by the length of their maximum range, in particular:

100 mm MT12 canons - by 9 kilometers; 120 mm mortars - by 8 kilometers; 122 mm howitzers D30 (2S1 Gvozdika - by 16 kilometers; 152 mm 2C5 Giatsint-S (2C3 Acacia, 2C19 Mcta-C, 2A65 Mcta-B) - by 33 kilometers; Multiple Rocket Launch System (MRLS) 9K51 Grad - by 21 kilometers, 9K57 Uragan - by 36 kilometers; 9K58 Smerch - by 70 kilometers; MRLS Tornado-G - by 40 kilometers; MRLS Tornado U - by 70 kilometers; MRLS Tornado-C - by 120 kilometers; tactical rocket systems - by 120 kilometers.

5. A ban is to be introduced on deployment of heavy weapons and military equipment in the district limited by the towns of Komsomolske, Kumachove, Novoazovsk, Sakhanka, with OSCE monitoring.

6. A ban is to be introduced on installment of new mines and explosive barriers within the limits of the safety zone.

There is an obligation to dismantle previously installed mines and explosive barriers in the safety zone.

7. A ban from the moment of approval of this memorandum is to be introduced on flights of military aviation and foreign drones, with the exception of drones used by the monitoring mission of OSCE, along the line of juxtaposition in the weapons-free zone of 30 kilometers width.

8. The OSCE monitoring mission made up of observers of the organization is to be deployed to the cease-fire zone within 24 hours from the moment of approval of this memorandum. The abovementioned zone should be divided into sectors, the number and limits of which should be agreed in the course of preparation of the OSCE monitoring mission for work.

9. All foreign militarized formations, military equipment and militants and mercenaries are to exit the territory of Ukraine under OSCE monitoring.

Participants of the trilateral contact group: OSCE Ambassador Heidi Tagliavini, Second President of Ukraine Leonid Kuchma, Ambassador of Russian Federation to Ukraine Mikhail Zurabov, chairman of the Donetsk People's Republic Alexander Zakharchenko and chairman of Luhansk People's Republic Ihor Plotnitsky. (Interfax, 2014)

Príloha 5 – Zmluva z Minsk II, 12. február 2015

Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements

1. Immediate and comprehensive ceasefire in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine and its strict implementation as of 15 February 2015, 12am local time.

2. Withdrawal of all heavy weapons by both sides by equal distances in order to create a security zone of at least 50km wide from each other for the artillery systems of caliber of 100 and more, a security zone of 70km wide for MLRS and 140km wide for MLRS Tornado-S, Uragan, Smerch and Tactical Missile Systems (Tochka, Tochka U):

-for the Ukrainian troops: from the de facto line of contact;

-for the armed formations from certain areas of the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine: from the line of contact according to the Minsk Memorandum of Sept. 19th, 2014;

The withdrawal of the heavy weapons as specified above is to start on day 2 of the ceasefire at the latest and be completed within 14 days.

The process shall be facilitated by the OSCE and supported by the Trilateral Contact Group.

3. Ensure effective monitoring and verification of the ceasefire regime and the withdrawal of heavy weapons by the OSCE from day 1 of the withdrawal, using all technical equipment necessary, including satellites, drones, radar equipment, etc.

4. Launch a dialogue, on day 1 of the withdrawal, on modalities of local elections in accordance with Ukrainian legislation and the Law of Ukraine “On interim local self-government order in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions” as well as on the future regime of these areas based on this law.

Adopt promptly, by no later than 30 days after the date of signing of this document a Resolution of the Parliament of Ukraine specifying the area enjoying a special regime, under the Law of Ukraine “On interim self-government order in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions”, based on the line of the Minsk Memorandum of September 19, 2014.

5. Ensure pardon and amnesty by enacting the law prohibiting the prosecution and punishment of persons in connection with the events that took place in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine.

6. Ensure release and exchange of all hostages and unlawfully detained persons, based on the principle “all for all”. This process is to be finished on the day 5 after the withdrawal at the latest.

7. Ensure safe access, delivery, storage, and distribution of humanitarian assistance to those in need, on the basis of an international mechanism.

8. Definition of modalities of full resumption of socio-economic ties, including social transfers such as pension payments and other payments (incomes and revenues, timely payments of all utility bills, reinstating taxation within the legal framework of Ukraine).

To this end, Ukraine shall reinstate control of the segment of its banking system in the conflict-affected areas and possibly an international mechanism to facilitate such transfers shall be established.

9. Reinstatement of full control of the state border by the government of Ukraine throughout the conflict area, starting on day 1 after the local elections and ending after the comprehensive political settlement (local elections in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions on the basis of the Law of Ukraine and constitutional reform) to be finalized by the end of 2015, provided that paragraph 11 has been implemented in consultation with and upon agreement by representatives of certain areas of the Donetsk and Luhansk regions in the framework of the Trilateral Contact Group.

10. Withdrawal of all foreign armed formations, military equipment, as well as mercenaries from the territory of Ukraine under monitoring of the OSCE. Disarmament of all illegal groups.

11. Carrying out constitutional reform in Ukraine with a new constitution entering into force by the end of 2015 providing for decentralization as a key element (including a reference to the specificities of certain areas in the Donetsk and Luhansk regions, agreed with the representatives of these areas), as well as adopting permanent legislation on the special status of certain areas of the Donetsk and Luhansk regions in line with measures as set out in the footnote until the end of 2015.

12. Based on the Law of Ukraine “On interim local self-government order in certain areas of the Donetsk and Luhansk regions”, questions related to local elections will be discussed and agreed upon with representatives of certain areas of the Donetsk and Luhansk regions in the framework of the Trilateral Contact Group. Elections will be held in accordance with relevant OSCE standards and monitored by OSCE/ODIHR.

13. Intensify the work of the Trilateral Contact Group including through the establishment of working groups on the implementation of relevant aspects of the Minsk agreements. They will reflect the composition of the Trilateral Contact Group.

Participants of the Trilateral Contact Group:

Ambassador Heidi Tagliavini

Second President of Ukraine, L. D. Kuchma

Ambassador of the Russian Federation to Ukraine, M. Yu. Zurabov

A.W. Zakharchenko

I.W. Plotnitski

(Financial times, 2015)

Príloha 6 – Vyjadrenie Angely Merkellovej po 4-strannej dohode o zastavení bojov z 12. februára 2015

From my side, I would also like to thank François Hollande. We have taken the initiative a few days ago to go to Kiev to Moscow and then to discuss here in Normandy format and prepare a paper for trilateral Contact Group and the signature by the separatists.

There were 16 hours of negotiations in which we had to work hard and in which President Poroshenko has done everything, in fact, to achieve a way of stopping the bloodshed - for his country, but also for the civilians and soldiers who live in the areas of Donetsk and Lugansk and suffer the terrible hardship there.

We now have a glimmer of hope, we have agreed on a comprehensive implementation of Minsk. But the concrete steps must of course be gone, and there are still major hurdles lie ahead.

But in the balance, I can say that with what we have achieved, there is significantly more hope than if we had achieved nothing. Therefore, one can say that this initiative has been worthwhile.

Finally, even President Putin has exerted pressure on the separatists, so that they agree that as of midnight on Saturday night or Sunday morning, there is a ceasefire.

I have no illusion, we have no illusion. There is still very, very much work to be done. But there is a real chance to change things for the better.

Germany and France, France and Germany have shown together that we have made a contribution in line with Europe. I would like to thank most sincerely François Hollande. I think the fact that we have all agreed and worked together -- along with our Foreign Ministers -- has helped us to achieve this result.

The details of the scheme will be published by the trilateral contact group. We, as the heads of the Normandy format, have committed ourselves to monitor the process of implementation and to do all in our power to help it forward. I expect that this will also be needed

(Akkoc, Oliphant, 2015)

Príloha 7 - Rozhovor v ČT24 s bývalým prezidentom Václavom Klausom na tému rusko-ukrajinskej krízy

<https://www.youtube.com/watch?v=MhbUfc3T-g0>

YOUTUBE. *Václav Klaus o Ukrajine: "To vyhrotil Západ, to vyhrotila západní Evropa, to vyhrotily USA..."*. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3w4855H8BCs>

Príloha 8 – názory študentov VŠE z Ruska a Ukrajiny na aktuálny rusko-ukrajinský konflikt (anonymní študenti si neželali zverejniť meno z obáv z dôsledkov). Aplikovaná sociologická metóda použitá v tomto prípade spočívala v *spoločenskom prieskume*,

ktorý využíval formu dotazníku, resp. štandardizovaného rozhovoru, pričom sa predpokladali nasledujúce hypotézy:

- Predpokladáme, že opýtaní študenti VŠE pochádzajúci z Ruska budú na strane Vladimíra Putina a budú odporovať rozhodnutiam a aktivitám Západu.
- Ďalej predpokladáme, že opýtaní študenti VŠE pochádzajúci z Ukrajiny sa budú názorovo líšiť v závislosti miesta ich bydliska: tí z východu Ukrajiny sa priklonia na stranu Ruska a tí zo západu Ukrajiny budú súhlasiť s politikou Západu.

Výber študentov bol zámerný, oslovení boli výlučne Rusi a Ukrajinci žijúci a študujúci v Prahe, výber prebehol účelne, t.j. podľa výskumníkovho osobného úsudku. Po prvotnom dotazovaní sa aplikovala technika *snehovej gule*, kedy respondenti sami navrhovali ďalších potenciálnych uchádzačov a poskytli tip na vhodných respondentov (kamaráti, známi, spolužiaci) (Janák, 2011). Výsledky výskumu sú uvedené v záverí práce. Respondentom boli položené nasledujúce otázky:

- 1) Ako vnímate aktuálny problém rusko-ukrajinskej krízy? (Váš postoj, prípadne názor Vašej rodiny)
- 2) Kto nesie podľa Vás hlavný podiel viny v aktuálnom napätí?
- 3) Ako vnímate zainteresovanosť USA a EU do konfliktu?
- 4) Čo podľa Vás viedlo prezidenta Putina k anexii Krymu? Bolo jeho pripojenie legitímne?
- 5) Myslíte si, že vyriešenie krízy spočíva v diplomatických opatreniach, alebo tých vojenských?

Konkrétne názory študentov:

1. „*Rusko a Ukrajina majú spoločnú históriu a kultúru, vyvíjali sme sa spoločne a naše cesty budú vždy spojené nielen ekonomicky a politicky, ale aj ľudsky. My bežní obyvatelia vidíme konflikt najmä ako obrovskú katastrofu, pretože sme stratili našich*

blízkych a priateľov. USA by sa nemali miešať do každého problému, oni vyvolali konflikt a nesú za neho zodpovednosť. Kríza je vecou dvoch krajín a jej riešenie malo ostať len medzi nimi. Čo sa týka pripojenia Krymu, ten bol v histórii súčasťou Ruska, je preto pochopiteľná vôľa získať ho späť. Ľud sa vyjadril jasne – cíti sa byť súčasťou Ruska, preto je anexia v poriadku. Putin len vypočul hlas väčšiny. Verím v silu diplomacie, ale výlučne medzi Ukrajinou a Ruskom, EU a USA by sa mali stiahnuť.“
ruská študentka žijúca na hranici s Ukrajinou.

2. Súčasný konflikt na východe Ukrajiny bohužiaľ ukázal, aká krehká a nestabilná môže byť situácia, keď ekonomika rozvíjajúceho sa štátu prežíva veľkú štrukturálnu krízu. Neschopnosť a nevôľa bývalej vlády Viktora Yanukovycha robiť nejaké reformné kroky k zlepšeniu ekonomického potenciálu, naslúchanie pokynov „poradcov“ z východu, rozvinutá korupcia na všetkých úrovniach štátnej správy – to všetko prispelo k aktuálnemu problému.

Aj keď táto situácia trvá už viac než rok, doposiaľ nemôžeme jednoznačne odpovedať na otázku, čo presne viedlo vládu Vladimíra Putina k rozhodnutiu aktívne sa postaviť proti Západu a podporiť ozbrojené jednotky separatistov v ich boji za nezávislosť proti ústrednej ukrajinskej vláde.

Čo sa týka ruskej spoločnosti a jej postoji k tomu, čo sa deje na Ukrajine a vo svete, tak tá sa behom posledného roku rozdelila na dva názorové tábory, ktoré sa úplne líšia v hodnotení udalostí. Prvá skupina je početne omnoho väčšia, sú to predovšetkým tí ľudia, ktorí čerpajú informácie výhradne z provládných zdrojov (väčšina televíznych staníc v Rusku, minimálne polovica tlače, rádio). Do tejto skupiny patria skoro všetci dôchodcovia, robotnícka trieda, chudšia časť obyvateľstva tj. v podstate všetci, ktorí z rôznych dôvodov nemajú prístup k internetu alebo ho nepoužívajú ako alternatívny zdroj informácií. Druhá skupina sa skladá z časti vysokoškolákov, málopočetnej ruskej strednej triedy a z časti tzv. inteligencie. Masívna a výborne prepracovaná propaganda Putinovho režimu úplne dokonale ovláda myslenie a dokáže prekvapivo ľahko „riadiť“ názor ľudí z prvej skupiny. Podľa nich (a tým pádom aj podľa ruského spravodajstva) na Ukrajine prepukol fašizmus, teror a totálna neznášanlivosť, potlačenie rusky hovoriaceho obyvateľstva. Za tým stoja agenti amerických tajných služieb, ktorí majú za cieľ zničiť ruské hospodárstvo, pokúsiť sa zosadiť Putina, okupovať ruské územia a potopiť Rusko v krvavom terore. No a Putina považujú za jediného možného záchrancu,

ktorý môže nepriaznivý vývoj situácie zastaviť a nedovoliť Amerike s jej európskymi spojencami uskutočniť svoj hrozivý plán.

Vďaka prístupu k zahraničným médiám a rovnako k alternatívnym zdrojom ruských internetových spravodajstiev si trúfnem povedať, že môj názor sa zhoduje s názorom “opozične” naladenej menšiny rusky hovoriacej populácie. Podľa mňa príčiny zapojenia Ruska do konfliktu v podstate s celým Západom sú nasledovné:

- Hlavná príčina podľa mňa je snaha režimu zachovať padajúcu popularitu, odviesť pozornosť od celkom závažných ekonomických a sociálnych problémov. Miesto bolestivých reforiem je jednoduchším riešením nájsť vonkajšieho nepriateľa a zjednotiť obyvateľstvo v boji proti vymyslenej agresii. Zatiaľ, čo je národ zamestnaný myšlienkou o tom, ako zachrániť vlastnú zem, vládna špička pokračuje v obohacovaní a upevňovaní vlastných pozícií. Je to klasika, a zafungovalo to aj tento krát v Rusku. Ak niekto začína poukazovať na túto nespravodlivosť, na to, že miesto nutných zmien, vláda len „potlačuje“ konkurenciu, je hneď považovaný za zradcu a amerického špióna. Táto schéma bohužiaľ nemôže fungovať dlho a vedie k ešte horším hospodárskym a životným podmienkam v zemi.*
- Druhá príčina podporuje tu prvú – poukázat' na to, k čomu môže viesť revolúcia v tej podobe, aká bola na Majdane v Kyjeve. Preto “rozumný” človek musí podporovať súčasný režim a odvracať akékoľvek myšlienky o zmene.*
- Tretí dôvod je snaha ruskej vlády zachovať vplyv na susedné zeme a nedopustiť vybudovanie vojenských základní NATO pri svojich hraniciach. Túto príčinu ako jedinú by som takisto podporoval, ale určite to nestojí za to, aby ľudia v Donbase umierali.*
- Posledný dôvod je trochu iný, než tie ostatné, a môže spočívať nie v záujme Ruska ako štátu ale vo vlastných mocenských ambíciách osobnosti Vladimíra Putina. Nepridávam tomu veľkú váhu, ale aj napriek tomu si myslím, že prezident Putin jednoducho chce ukázať svetu, že je ten najmocnejší líder a všetci musia počítať s jeho názorom.*

Záverom by som chcel dodať, že bohužiaľ dianie na Ukrajine a v Rusku v poslednej dobe predstavuje potenciálne nebezpečenstvo pre Európu a ostatný svet. Tým nechcem povedať, že nás čaká nejaký väčší vojnový konflikt, ale západná diplomacia musí pozorne sledovať vývoj situácie a pokračovať v jednaní s ruskými partnermi o

mierovom vyriešení konfliktu. Ruský študent dlhodobo žijúci v Prahe, ktorý sa obával zverejnenia mena kvôli obavám z prešetrovania ruskej vlády.

3. Myslím si, že rusko-ukrajinská kríza je úplne skvele prevedená práca USA. Je jasné, že konflikt medzi západnými a východnými Ukrajincami vždy existoval, takže to bola veľmi prízivá pôda pre vznik napätia, avšak to zrnko bolo určite americké... Ten majdán, ktorý vznikol na jeseň, tie provokácie, ostrel'ovači, fašistické a nacionalistické prehlásenia.. ľudia hovorili, že za to môže Rusko, aj keď Rusko tam v tej dobe vôbec nebolo, naopak, Yanukovich mohol využiť silu, ale z Moskvy mu povedali, že to bude ešte horšie. Aj tak bol zvrhnutý, demokraticky zvolený prezident..hrozné.. Potom vzniklo nebezpečenstvo na Kryme, Rusko muselo zasiahnuť a zachrániť Rusov na polostrove, bolo vykonané referendum, úplne v rámci medzinárodného práva.USA hovorí, že nebolo legitímne, avšak oni urobili precedent, keď oddeľeli Kosovo..Čo sa týka vojny medzi Ruskom a Ukrajinou..tak ozbrojený konflikt začal Poroshenko. Chceli by sme všetci v Rusku a Kazachstane, aby tam Rusko vyslalo armádu, čo ale nesmie. Určite tam sú nejaké sily.. dobrovoľníci predovšetkým, inak by tú slabú ukrajinskú armádu zničili.. USA predáva Ukrajine zbrane cez Poľsko, Pobaltie, ale Rusko podľa nich nemôže v žiadnom prípade podporovať ľudí, ktorí chcú obhájiť svoje záujmy a ochrániť život svojich rodín.. nikto z nás nie je proti Ukrajincom, ja som sám napoli Ukrajinec, ale sme proti nacionalistom a fašistom, ktorí nechcú na Ukrajinu žiadnu demokraciu, sú to proste oligarchovia, ktorí majú účty na západe a reprezentujú ich záujmy.. máme veľa kamarátov na Ukrajine, ktorí to všetko vidí vlastnými očami... Ja považujem Ukrajincov za bratrov.. EU v tomto prípade je proste marionetou v rukách USA, nemajú vlastný názor.. väčšina zemí v nej je v NATO..ako mi povedal jeden Angličan: USA im povedia štekaj, oni štekajú, sadni si, oni si sadnú.. Ruský študent

4. Myslím si, že to určite bola vina absolútne všetkých strán, aj Západu. V prípade Ukrajiny to bola zlá a skorumpovaná vláda, ktorá sa tiež snažila vnútiť svoju vôľu neposlušným častiam zeme. Ale primárna vina podľa mňa leží na Rusku a agresívnemu Putinovi. Je to neuveriteľné, keď jedna zem násilne mení hranice svojho historického suseda, anexia Krymu jednoznačne nebola legitímna a Putin si chcel len posilniť svoje mocenské postavenie. Politika Západu není voči tejto kríze úspešná. Ja si myslím, že bez vojenského zásahu to bolo možné vyriešiť na začiatku konfliktu a tiež teraz. Ale ak jedna strana stále v tom vojenskom zásahu pokračuje, tak strana druhá musí reagovať. Študentka pochádzajúca zo východnej Ukrajiny z oblasti Dněpropetrovsk.

5. Podľa mojho názoru nie je jednoduché niekoho jednoznačne obviňovať. Napätie na Ukrajine panovalo už dlhé roky. V tejto súvislosti možno odkázať na Huntingtona, ktorý poukazoval na hranicu dvoch civilizácií prechádzajúcou stredom Ukrajiny. A z toho, čo som zažil, tak mu dávam za pravdu. Napriek tomu podľa môjho názoru spúšťačom konfliktu je EU. Je známe, že existuje isté puto medzi Merkelovou a Kličkom, ktorý bol vtedy veľkým favoritom a jedným z vodcov Majdanu. Provokácia ľudu bola jasná - stačilo povedať masám, aby išli na Majdan a išli tam. Mnohí ani nevedeli, prečo. Akonáhle sa ale už situácia na Majdane vyhrotila, EU si uvedomila závažnosť udalosti a absolútne sa stiahla. Rovnako sa stiahol aj Kličko, ktorý sa ďalej v konflikte angažoval iba veľmi pasívne a dokonca odmietol kandidovať vo výsledných voľbách, ktoré boli jedným z cieľov Majdanu. Akú vtedy hrali rolu USA, ťažko povedať. Špekuluje sa, že tiež prilievali olej do ohňa. Neverím, že by v tom vôbec nemal prsty, ale na druhú stranu by som ich počínanie každopádne považoval za geniálne neviditeľné. Naproti tomu Rusko svoje ciele presadzovať inteligentným spôsobom buď nevie, alebo skôr ani nechce, tým pádom "ide cez mŕtvolu". V podstate ale tiež možno tvrdiť, že na to má. Správanie Ruska mi príde úplne logické, ale netvrdím, že je etické alebo legitímne. Také kroky zo strany Ruska sa dali suverénne predvídať. Rusku bolo v posledných dekádach nesmierne ublížené a situácia na Ukrajine celú záležitosť vyhrotila a teraz prežívame manifest stretu civilizácií. Takže úloha EU - najskôr negatívna, nakoľko bola snaha destabilizovať ukrajinskú vládu (aj keď skorumpovanú), potom neutrálna - celkovo to označujem za veľmi zbabelé nezodpovedné chovanie. Úloha USA - ťažko posúdiť - každopádne sem vôbec nemajú strkať svoj dlhý nos. Putin v práve nebol a neni, ale jeho chovanie je úplne pochopiteľné. Ale moja najväčšia kritika smeruje na súčasnú ukrajinskú vládu, ktorá nie je o nič lepšia ako Yanukovychova vláda, akurát ju považujem za ešte horšiu a radikálnejšiu. Absolútny nedostatok mezinárodného cítenia a diplomacie. Okrem toho rovnako chýba rozumná vojenská politika a skvelí ekonómovia, ktorí by mali efektívny plán na zotavenie zeme z katastrofy. Verím, že by diplomacia bola schopná vyriešiť konflikt, ale predovšetkým Ukrajinci tej diplomacie schopní nie sú. Podľa môjho názoru najviac Ukrajine pomôže politické rozdelenie východnej a západnej časti so zachovaním celkového štátu - federalizácia. Obavy z prípadného pripojenia celej východnej časti k Rusku sú podľa mňa zbytočné, ale stálo by za to to ustriehnúť zo strany OSN - aby Ukrajina zostala jednotným štátom, aj keď federáciou. Študent z východu Ukrajiny z oblasti Charkov, ktorý žil 2 roky v stredo-západnej časti Ukrajiny. V ČR žije už 11 rokov.

6. *Moja rodina žije na Kryme, počas najväčších bojov som o nich nemala niekoľko týždňov žiadne správy. Je to veľmi bolestivá téma a nedokážem sa k tomu teraz bližšie vyjadriť.* Študenta pochádzajúca z Ukrajiny, priamo z konfliktnej zóny.

POUŽITÁ LITERATÚRA

Primárne zdroje

ANNIS, R. 2014. *Text of ceasefire agreement in Ukraine, Sept 5, 2014*. In: <http://rogerannis.com/>. [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://rogerannis.com/text-of-ceasefire-agreement-in-ukraine-sept-5-2014/>

EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE (EEAS). 2014. *EU sanctions against Russia over Ukraine crisis*. In: <http://europa.eu>. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm#2

CHARTER OF THE UNITED NATIONS: *Chapter I: Purposes And Principles*. In: <http://www.un.org/>. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>

INTERFAX. 2014. *OSCE releases original of Minsk ceasefire memorandum*. In: <http://en.interfax.com.ua>. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://en.interfax.com.ua/news/general/224954.html>

INTERFAX-AMERICA, Inc. 2014_A. *OSCE releases original of Minsk ceasefire memorandum*. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1564162044?pq-origsite=summon>

OSCE. 2014_A. *Press statement by the Trilateral Contact Group*. In: www.osce.org [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/home/121390>

OSCE. 2014_B. *Press statement by the Trilateral Contact Group*. In: www.osce.org [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/home/122142>

OSCE. 2014_C. *Swiss OSCE Chair and Russian President discuss ways out of crisis regarding Ukraine*. In: www.osce.org. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/cio/116371>

OSCE. 2014_D. *Press statement by the Trilateral Contact Group*. In: www.osce.org. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/home/123124>

Knižné zdroje

BOJKO, O., GONĚC, V. 1997. *Nejnovější dějiny Ukrajiny*. Brno: Jota. 267 s. ISBN 80-7217-031-7.

DIPLOMATIČESKIJ SLOVAR. 1984-1986. I-III. Moskva: Nauka. s.327-328.

DUBSKÝ, Z. 2009. *Preventivní diplomacie: definice a rozvoj konceptu*. s.107-162. In: *Diplomacie v měnícím se světě*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2009. 196 s. ISBN 978-80-7431-006-5

GROMYKOV, A. 1975. *Socialistická zahraniční politika a diplomacie v současném světě*. s. 7-13. In: *Diplomacie socialismu*. Praha: Svoboda. 320 s.

HUNTINGTON, S. P. 2001. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka. 445 s. ISBN 80-86182-49-5.

IL'JIČEVA, L. J., KOMAROVSKIJ, V. S., PROROK, V. 2013. *Rusko ve 21. století : politika, ekonomika, kultura*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-436-7

LEHMANNOVÁ, Z. 1999. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 137 s. Výzkumné studie. č. 1. ISBN 80-7079-850-5

LEHMANNOVÁ, Z. a kol. 2010. *Paradigma kultur*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 511 s. ISBN 978-80-7380-297-4

LITERA, B. a kol. 1998. *Ukrajinská zahraniční politika a vztahy Ukrajiny k Rusku a postsovětským republikám*. s. 59-80. In: *Vzájemné vztahy postsovětských republik*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 162 s. ISBN 80-85864-45-2

MIRKASYMOV, S. M., RACHYMOVA, M. A. 2004. *Diplomatičeskaja služba: teorija i praktika*. Taškent: Vydavatel'stvo Akademija. s. 16.

MORGENTHAU, H. J. 1993. *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace. Brief Edition*. New York: McGraw Hill, 1993. s. 368.

NICOLSON, H. 1954. *The Evolution of Diplomatic Method*. London: Constable. 1954. s. 90. ISBN 0-9530969-1-2

ROSPUTINSKÝ, P. 2011. *Diplomatické právo súčasnosti*. s. 23-44. Diplomacia v ére globalizácie. Banská Bystrica. Vydavateľstvo Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0320-6

SATOW, E. 1922. *A Guide to Diplomatic Practice*. Druhé vydanie. Londýn – New York: Longmans. Green and Co. 1. s. 1. ISBN 1248874609

ŠVANKMAJER, M. a kol. 1995. *Dějiny Ruska*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Lidové noviny. 558 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-216-2.

TRÁVNÍČKOVÁ, Z. 2009. *Mezinárodněprávní rámec diplomacie*. s. 77-106. In: *Diplomacie v měnícím se světě*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2009. 196 s. ISBN 978-80-7431-006-5

Elektronické databázy

ASIA NEWS MONITOR. 2015. *United States/Ukraine: Obama, Merkel Opt for Diplomacy in Ukraine Crisis*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1654186906?accountid=17203>

BBC Monitoring Asia Pacific. 2014_A. *Indonesian article says diplomacy key in Ukraine crisis*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1508325805?pq-origsite=summon>

BBC Monitoring European. 2014. *Latvian paper views role of diplomacy in resolving Russia-Ukraine conflict*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1554966259?pq-origsite=summon>

BBC Monitoring Former Soviet Union. 2014. *Ukraine vulnerable to Russian-European diplomacy - commentary*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1547814639?pq-origsite=summon>

CLARK, W.K. 2015. *Remember Bosnia, arm Ukraine*. In: USA TODAY. ISSN 07347456. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1658764313?pq-origsite=summon>

DANILOVA, M., HEINTZ, J. 2014. *Disorder cripples Ukraine; Diplomacy ongoing*. In: National Post. [online]. [cit. 2015-04-04]. ISSN 14868008. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1506673054?pq-origsite=summon>

Dayton Daily News. 2014. *Will diplomacy help in Ukraine?*. [online]. [cit. 2015-04-04]. ISSN 08970920. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1504182954?pq-origsite=summon>

FINANCIAL TIMES. 2014. *How to counter Putin in Ukraine: US should give diplomacy time before fresh sanctions*. s. 14. ISSN 03071766. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1548442397?pq-origsite=summon>

IANIS English. 2014. *Diplomacy only solution to Ukraine crisis: UN chief*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1520580202?pq-origsite=summon>

IANIS English. 2015. *No military solution to Ukraine crisis*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1660951920?pq-origsite=summon>

INTERFAX-AMERICA. 2014. *Ukraine Crisis; Diplomacy: Ukraine considering severing diplomatic ties with Russia*. Interfax : Russia & CIS Business & Investment Weekly. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostřednictvím ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1550190831?accountid=17203>

INTERFAX-AMERICA, Inc. 2014_B. *DPR says Minsk agreements derailed*. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1618318978?pq-origsite=summon>

INTERFAX-AMERICA, Inc. 2014_C. *Kyiv accuses Moscow of sabotaging Minsk agreements on Donbas*. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1620601000?pq-origsite=summon>

LAFRANCHI, H. 2015. *By not arming Ukraine for now, Obama underscores 'diplomacy first' strategy*. Christian Science Monitor. [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné prostredníctvom EBSCO Host z: <http://eds.b.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/eds/detail/detail?sid=4691334e-8af1-4872-afbe-bd755ad34ed0%40sessionmgr113&vid=0&hid=127&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtG12ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=100870061>

LOZANSKY, E. 2013. *Russia's Putin said to save Ukraine from EU catastrophe*. In: BBC Monitoring Former Soviet Union. [online]. [vid 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com/docview/1465183354?accountid=17203>

OSIPIAN, A.L. 2010. *Corruption in the politicized university: lessons for Ukraine's 2010 presidential elections*. Innovation: The European Journal Of Social Sciences. Vol. 23. No. 2. S. 101-114. Dostupné prostredníctvom EBSCO Host z: doi:10.1080/13511610.2010.512440. [vid 28.3. 2015]. ISSN 1351-1610

STAR TRIBUNE. 2013. *U.S., E.U. must engage in Ukraine: Diplomacy is key to defusing crisis and aligning Kiev with the West*. [online]. [cit. 2015-04-04]. ISSN 08952825. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1466646212?pq-origsite=summon>

THE ECONOMIST. 2014_A. *Disarmed diplomacy; Charlemagne*. vol. 410. no. 8877. s. 56. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1505353477?pq-origsite=summon>

THE HINDUSTAN TIMES. 2014. *Diplomacy will resolve Ukraine crisis: Obama to Putin*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1504675367?pq-origsite=summon>

THE PHILIPPINES NEWS AGENCY (PNA). 2014. *OSCE chairperson calls for diplomacy in overcoming crisis in RF and Ukraine relations*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1510286681?pq-origsite=summon>

THE PHILIPPINES NEWS AGENCY (PNA). 2015. *Pentagon 'wall of silence' will not solve ukraine crisis*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1666936921?pq-origsite=summon>

TRAN, P. 2014. *Amid Ukraine Crisis, EU Plays It Safe*. [online]. [vid 2014-12-03]. ISSN 0884-139X. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com/docview/1509426495?accountid=17203>

TROIANOVSKI, A. 2015. *Ukraine Diplomacy Intensifies*. In: Wall Street Journal. [online]. [cit. 2015-04-04]. ISSN 09219986. Dostupné prostredníctvom ProQuest Central z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1652314764?pq-origsite=summon>

Ostatné internetové zdroje

AKKOC, R., OLIPHANT R. 2015. *Ukraine crisis: Vladimir Putin agrees new ceasefire - as it happened*. In: <http://www.telegraph.co.uk/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11404756/Ukraine-crisis-Minsk-peace-talks-live.html>

BACZYNSKA, G., P. POLITYUK a R. KASOLOWSKY. 2014. *Timeline: Political crisis in Ukraine and Russia's occupation of Crimea*. In: <http://www.reuters.com/>. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/03/08/us-ukraine-crisis-timeline-idUSBREA270PO20140308>

BALABÁN, M. 2006. *Postavení Ruska a jeho vývoj do roku 2020 s výhledem do roku 2050*. Pražské sociálně vědní studie. Veřejná politika a prognostika PPF-013 Fakulta sociálních věd UK. ISSN 1801-5999

BAKER, P. 2015. *Obama Said to Resist Growing Pressure From All Sides to Arm Ukraine*. In: <http://www.nytimes.com/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2015/03/11/us/politics/obama-said-to-resist-growing-pressure-from-all-sides-to-arm-ukraine.html?ref=topics>

BBC News. 2014. *Ukraine crisis: Timeline*. [online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>

BLAIR, D. 2015. *'One-sided Minsk deal on Ukraine asks nothing of Putin'*. In: <http://www.telegraph.co.uk/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11408027/One-sided-Minsk-deal-avoids-key-issue-of-Ukraine-conflict-and-asks-nothing-of-Vladimir-Putin.html>

BROOKS, S. 2014. *Ukraine & Crimea. Current context*. California History-Social Science Project. UC Davis. S.1-4. Dostupné z: <http://chssp.ucdavis.edu/current-context/cc-ukraine.pdf>. [vid 28.3. 2015].

COUNCIL OF MINISTERS OF THE AUTONOMOUS REPUBLIC OF CRIMEA. 2013. *Regional profile*. The autonomous Republic of Crimea. Dostupné z: http://www.calchamber.com/international/portals/ukraine/documents/pasport_en.pdf. [vid 28.3. 2015].

FINANCIAL TIMES. 2015. *Full text of the Minsk agreement*. In: <http://www.ft.com/>. [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/21b8f98e-b2a5-11e4-b234-00144feab7de.html>

FISHER, A., BASORA, A. A. 2015. *Ukraine Crisis Timeline as of January 30, 2015*. In: <http://www.fpri.org/>. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.fpri.org/geopoliticus/2015/02/ukraine-crisis-timeline-january-30-2015>

HARRIS, C. 2014. *When Catherine the Great Invaded the Crimea and Put the Rest of the World on Edge*. Dostupné z: <http://www.smithsonianmag.com/history/when->

catherine-great-invaded-crimea-and-put-rest-world-edge-180949969/#S8396LbtLDFgPcFi.99

HERSZENHORN, D. M. 2015. *A Year After Seizing Crimea, Putin Celebrates as Ukraine Seethes*. In: www.nytimes.com. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2015/03/19/world/europe/a-year-after-seizing-crimea-putin-celebrates-as-ukraine-seethes.html?ref=topics>

JANÁK, D. 2011. *Metody a techniky sociologického výzkumu*. Prvé vydanie. 84 s. Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě. [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5eO4xM4fro4J:elearning.fvp.slu.cz/pluginfile.php/21656/mod_folder/content/0/Metody_a_tech_niky_sociologickeho_vyzkumu_Janak.pdf%3Fforcedownload%3D1+%&cd=1&hl=sk&ct=clnk&gl=sk

JUNGBAUER, R. 2011. *Druhy soudobé diplomacie*. In: Ústav mezinárodních vztahů Praha. [online]. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/druhy-soudobe-diplomacie>

LYNCH, T. 2005. *Orange revolution: Prehistory*. Institute for the Study of Conflict, Ideology and Policy. Boston University. Vol. XV. No. 2. Dostupné z: <https://www.bu.edu/iscip/vol15/lynch.html>

MACFARQUHAR, N. 2015. *Putin Contradicts Claims on Annexation of Crimea*. In: www.nytimes.com. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2015/03/10/world/europe/putin-contrary-to-earlier-assertions-suggests-planning-to-seize-crimea-started-in-early-2014.html?ref=topics&module=ArrowsNav&contentCollection=Europe&action=keypress&ion=FixedLeft&pgtype=article>

NINEHAM, CH. 2015. *Why the West is to blame for the crisis in Ukraine: the full story*. In: <http://stopwar.org.uk>. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://stopwar.org.uk/news/why-the-west-is-to-blame-for-the-crisis-in-ukraine-the-full-story>

OLIPHANT, R. 2015. *Ukraine crisis: both sides launch offensives to seize ground ahead of Minsk talks*. In: <http://www.telegraph.co.uk/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné

z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11402656/Ukraine-crisis-both-sides-launch-offensives-to-seize-ground-ahead-of-Minsk-talks.html>

PARFITT, T. 2015. *Ukraine crisis: The delicate deal Hollande and Merkel can offer Putin*. In: <http://www.telegraph.co.uk/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné

z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11394627/Ukraine-crisis-The-delicate-deal-Hollande-and-Merkel-can-offer-Putin.html>

RICE, C. 2014. *Will America heed the wake-up call of Ukraine?*. In: <http://www.washingtonpost.com/>. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné

z: http://www.washingtonpost.com/opinions/condoleezza-rice-will-america-heed-the-wake-up-call-of-ukraine/2014/03/07/cf087f74-a630-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html

ROZWADOWSKI, R. 2014_A. *The Ukraine Crisis for Dummies and Why It Is Important - Part I*. In: <http://one-europe.info/>. [online]. 2014. [cit. 2015-04-03]. Dostupné

z: <http://one-europe.info/ukraine-crisis-for-dummies-part-one>

ROZWADOWSKI, R. 2014_B. *The Ukraine Crisis for Dummies and Why It Is Important - Part II*. In: <http://one-europe.info/>. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://one-europe.info/ukraine-crisis-for-dummies-part-two>

ROZWADOWSKI, R. 2014_C. *The Ukraine Crisis for Dummies and Why It Is Important - The Final Chapter*. In: <http://one-europe.info/> [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné

z: <http://one-europe.info/ukraine-crisis-for-dummies-part-three>

SADECKI, A. 2014. *Hungary's stance on the Ukrainian-Russian conflict*. In: <http://osw.waw.pl>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z:

<http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-05-21/hungarys-stance-ukrainian-russian-conflict>

SHEVTSOVA, L. 2015. *The Kremlin Is Winning: THE UKRAINE CRISIS*. In: <http://www.the-american-interest.com/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné

z: <http://www.the-american-interest.com/2015/02/12/the-kremlin-is-winning/>

THE AMERICAN INTEREST. 2014. *Western Diplomats to Russia: "Fool Me Once..."*: Crisis in Ukraine takes yet another turn. In: <http://www.the-american-interest.com/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.the-american-interest.com/2014/02/03/western-diplomats-to-russia-fool-me-once/>

THE TELEGRAPH. 2015. *Ukraine crisis: timeline of major events. Timeline of the key events in Ukraine following protests in December 2013*. In: <http://www.telegraph.co.uk/>. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11449122/Ukraine-crisis-timeline-of-major-events.html>

YOUTUBE. *Václav Klaus o Ukrajině: "To vyhrotil Západ, to vyhrotila západní Evropa, to vyhrotily USA..."*. [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3w4855H8BCs>

ZINETS, N., BALMFORTH R. 2014. *U.S. diplomat plays down leaked call; Germany's Merkel angry*. In: <Http://www.reuters.com/>. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/02/07/us-ukraine-idUSBREA151QL20140207>